

Medias kategorisering av kriminella kvinnor
- fyra finländska kvinnliga mördare och dråpare

Johanna Maria Kronstedt
Helsingfors universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Socialpsykologi
Pro gradu avhandling
Mars 2013

 HELSINGIN YLIOPISTO HELSINGFORS UNIVERSITET UNIVERSITY OF HELSINKI		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Statvetenskapliga fakulteten		Laitos – Institution – Department Socialvetenskapliga institutionen
Tekijä – Författare – Author Johanna Maria Kronstedt		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Medias kategorisering av kriminella kvinnor – fyra finländska kvinnliga mördare och dråpare		
Oppiaine – Läroaine – Subject Socialpsykologi		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu avhandling	Aika – Datum – Month and year 4.3.2013	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 86 s.
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tidigare forskning utförd av feministiska våldsforskare har påstått att media kategoriserar kriminella kvinnor som antingen ”galna” eller ”onda”. Hur media kategoriserar dessa kvinnor anses bero på hur traditionellt kvinnligt hon betar sig. För att forska om detta fenomen användes könsroller och stereotyper som förklaringsmodeller. Därtill granskades kvinnors våld och brott i Finland. Socialpsykologiska teorier om ambivalent sexism och direkt och indirekt aggression samt teorin om den misshandlade kvinnans syndrom tillämpades för att utreda orsakerna bakom den påstådda tudelningen.</p> <p>För att undersöka om samma dikotoma indelning skedde i finländsk media användes kvalitativ innehållsanalys som metod för att analysera fyra fall av finländska, kvinnliga mördare och dråpare. Det undersöktes även om kvinnornas femininitet hade påverkat indelningen. Kvinnorna vars fall analyserades var Sanna Sillanpää, Virpi Butt, Katariina Pantila och Aino Nykopp-Koski. Fallen begränsades till kvinnor vars offer varit i huvudsak för dem obekanta. Materialet bestod av alla artiklar om dessa fyra kvinnor från två rikstidningar: Helsingin Sanomat och Hufvudstadsbladet. 188 artiklar analyserades och kodades. Det var även av intresse att se om presentationerna av de fyra kvinnorna var annorlunda i de två tidningarna.</p> <p>Kodningens resultat visar att det gick att finna en finkänslig indelning av kvinnorna som antingen ”galna” eller ”onda”. Det gick inte att finna att denna indelning skulle ha något samband med hur feminint eller maskulint kvinnorna beskrevs. Detta kan bero på Finlands långa historia av jämställdhet mellan könen. Tidningarnas presentationer av kvinnorna skilde sig från varandra i det avseendet att Hufvudstadsbladets beskrivning av fallen var mer personinriktad och sensationssökande medan Helsingin Sanomat skrev mer objektivt om fallen.</p> <p>Indelningen av kriminella kvinnor i media som antingen ”galna” eller ”onda” visade sig vara alltför simpel för att kunna tillämpas i finländska rikstidningar. Tidigare forsknings kritik av medias orättvisa behandling av kvinnor tog inte i beaktande sannolikheten att även kriminella män kategoriseras i media. Resultaten av denna forskning pekar på att indelningen inte är könsrelaterad. Även finländska kvinnors androgyna drag kan vara en orsak till att beskrivningarna av fallen och förövarna var könsneutrala.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kategorisering, kriminella kvinnor, könsroller, media, ambivalent sexism		

1. INLEDNING	4
2. TEORIER.....	6
2.1 KÖNSSTEREOTYPIER OCH FINNSKA KVINNOR I MEDIA	7
2.2 KRIMINOLOGISKA FÖRKLARINGSMODELLER OCH STATISTIK OM KVINNLIGA BROTTSLINGAR	10
2.3 "WOMEN ARE WONDERFUL" – AMBIVALENT SEXISM	15
2.3.1 <i>Ambivalent ridderlighetsteori - hur skall hon bestraffas?</i>	17
2.3.2 <i>Stereotypisk varseblivning av universella dimensioner</i>	18
2.3.3 <i>Könsstereotyper och stämpling</i>	20
2.3.4 <i>Problematisering av SCM modellen, könsroller och dikotomin "galen/ond"....</i>	22
2.4 MYTEN OM DEN ICKE AGGRESSIVA KVINNAN.....	24
2.6. THE BATTERED WOMAN SYNDROME, DEN MISSHANDLADE KVINNAN	27
3. TIDIGARE FORSKNING AV KVINNLIGA MÖRDARE OCH DRÅPARE I MEDIA ..	29
3.1 DÖDSDOMDA KVINNOR OCH DIKOTOMIN "GALEN/OND"	30
3.2 VÅLDSAMMA KVINNOR I MEDIA	33
3.3 EN GALEN OCH EN OND KVINNA I MEDIA	35
3.4 MORD, SJÄLVMORD OCH FINLÄNSK MEDIA	37
4. FORSKNINGSFRÅGOR	38
4.1. URVAL AV FALL OCH TIDNINGAR	40
5. METOD	41
5.1. MATERIAL	42
5.2 KODNINGSRAM	44
5.2.1 <i>Kodningens beslutsregler</i>	45
6. RESULTAT	47
6.1. PRESENTATION AV DE FYRA FALLEN.....	48
6.1.1 <i>Skjutbanemorden på Albertsgatan 1999 – Sanna Sillanpää</i>	48
6.1.2 <i>Styckesmordet midsommaren 2003 – Virpi Butt</i>	53
6.1.3 <i>Insulinmordet i Nokia 2007 – Katariina Pantila</i>	56
6.1.4 <i>Finlands historias andra seriemördare - Aino Nykopp-Koski</i>	60
6.2 KODNINGENS RESULTAT.....	65
7. DISKUSSION.....	68
LITTERATUR	74
BILAGA 1.....	84
BILAGA 2.....	86

1. Inledning

Kvinnor begår mindre brott än män. Detta stämmer gällande de allra flesta brottstyper. Mord, dråp och dödsförvållande är inga undantag, endast ca 10 % av alla mord och dråp i Finland utförs av kvinnor (Haapasalo, 2008). I de flesta fall då kvinnor mördar eller dräper är offret någon närstående person, hennes pojkvän/man eller hennes barn. I fall då kvinnor tar livet av sin man eller pojkvän är orsaken ofta långvarig misshandel, då offret under en längre period har misshandlat kvinnan psykiskt eller fysiskt, och kvinnan mördar eller dräper honom antingen i självförsvar eller som följd av psykisk utmattning. Walker (2000) kallar detta beteende för "battered woman syndrom" (BWS). När en kvinna tar livet av sina barn är det ofta på grund av långvarig och djup depression samt psykiska störningar, varvid modern anser sig göra barnet en tjänst genom att "rädda det" från ett liv i denna världen (Haapasalo, 2008).

Kvinnans roll i samband med brott är ofta offrets roll. Forskning rörande våldsbrott som utförts av kvinnor har behandlat kvinnor som misshandlat sina barn eller sin pojkvän/man (Lattu, 2008). Det är statistiskt sett relativt sällsynt att en kvinna tar livet av någon för henne okänd person (Putkonen, 2003). På grund av att fall i vilka den kvinnliga förövaren inte känner sitt/sina offer är ovanliga är det svårt att hitta statistik om orsaker bakom brotten. Näre (2008) menar att då förövaren begår ett våldsbrott mot någon hon/han känner kan man rationalisera brottet genom att tänka att offret på ett eller annat sätt bidragit till våldsdådet. Men då våld utövas på oskyldiga personer som inte har någon förbindelse med förövaren blir brottets motiv svårt att förstå. Förövaren verkar fungera irrationellt (Näre, 2008).

Tidigare forskning har koncentrerat sig på hur kvinnliga mördare och dråpare beskrivs i media. Enligt tidigare forskning beskrivs kvinnliga mördare och dråpare som antingen "galna" eller "onda" i media (Ballinger, 2000; Berrington & Honkatukia, 2002). Om kvinnan beskrivs som galen anses hon även uppfattas som feminin, medan om hon beskrivs som ond uppfattas hon ha maskulina karaktärsdrag. Då kvinnan beskrivs som galen målas hon även upp som en stackare, någon som behöver omvårdnad och någon det är synd om. Då hon

beskrivs som ond anses hon även känslökall, kallhamrad och brutal, med drag av monster (Berrington & Honkatukia, 2002.) Medias stereotypiska, tudelade indelning av kriminella kvinnor anses ha påverkats av traditionella könsroller.

Tre undersökningar om hur media beskriver våldsamma kvinnor har varit i särskild fokus i denna avhandling. Ballinger (2000) studerade medias beskrivning av 15 dödsdömda kvinnor i England och Wales på 1900-1950-talet. Berrington och Honkatukia (2002) studerade skillnaderna mellan medias sätt att presentera Sanna Sillanpää och Rosemary West: Sillanpää beskrevs som en stackare medan West fick stämpeln av ett monster. Weatherby och hennes kollegor (2008) jämförde hur Andrea Yates och Aileen Wuornos beskrevs i media, och hittade tydliga skillnader mellan representationerna: Yates väckte sympatier medan Wuornos blev bemött utan förståelse och hon beskrevs som ett monster. Slutsatsen i alla tre tidigare undersökningar är att kvinnor som betar sig enligt den traditionella, kvinnliga könsrollen anses feminina i media även efter sina brott och behandlas välvilligare än de kvinnliga mördarna och dråparna som bryter mot den stereotypiska kvinnorollen (Ballinger, 2000: Berrington & Honkatukia, 2002: Weatherby m. fl. 2008).

Denna pro gradu avhandlings syfte har varit att utforska om samma dikotoma kategorisering av kvinnliga mördare och dråpare som antingen ”galna” eller ”onda” framkommer i två finska rikstidningar, Helsingin Sanomat och Hufvudstadsbladet. För att göra det jämförs fyra, finska, kvinnliga mördares och dråpares beskrivningar i två finländska rikstidningar. Som analysmetod används kvalitativ innehållsanalys som främst är teoridrivna, men som också påverkats av materialet.

Avsikten är att studera om beskrivningen av dessa kvinnor i rikstidningarna koncentrerar sig på om kvinnornas utseende, beteende och personlighet och om deras kvinnlighet (eller brist på den) understryks. Särskilt kommer det att uppmärksammas om det sker en indelning av kvinnorna i kategorierna ”ond” eller ”galen” och om denna indelning har ett samband med hur feminint hon blir beskriven. I denna avhandling är avsikten inte att jämföra kvinnor och män samt hur deras våldsamhet och aggressivitet framställs i media. Däremot har det

framkommit resultat som antytt att kvinnliga dråpare och mördares presentation påverkas av traditionella könsroller (Berrington & Honkatukia, 2002). För att forska kring framställningen och kategoriseringen av har jag valt ut fyra fall från år 1999 till 2010; Sanna Sillanpää, Virpi Butt, Katariina Pantila och Aino Nykopp-Koski. Slutligen jämförs de två tidningarnas framställningar av kvinnorna för att se om det framkommer skillnader mellan tidningarnas presentation av fallen.

Olika teorier presenteras för att kunna problematisera frågeställningen. Till en början definieras vad som anses med kvinna, kvinnligt och feminint samt vilka könsroller och könsstereotyper det framkommer i samhället och i media, både allmänt och särskilt i Finland. Eftersom materialet är finländskt läggs det särskild vikt vid hur den finländska kvinnan uppfattas och vilken som är idealbilden av henne. Efter det beskrivs finländsk statistik och forskning av kvinnliga brottsförövare i Finland. Därefter behandlas teorier som behandlar ursprungen för den stereotypiska bilden av vad som är kvinnligt och feminint. Dessa teorier är ambivalent sexism, teorin om indirekt och direkt aggression, samt Walkers (2000) ”battered woman syndrome”. Slutligen presenteras de fyra fallen i detalj samt resultaten av analysen.

2. Teorier

Nedan kommer jag att presentera teorier jag tror har kommit att påverka synen på våldsamma och kriminella kvinnor. Som bakgrundsinformation presenteras kort några kriminologiska förklaringsmodeller samt statistik och forskning om finländska, kvinnliga mördare och dråpare. Därefter diskuteras kvinnliga könsstereotyper i allmänhet samt i media. De socialpsykologiska teorierna som utgått ifrån är ambivalent sexism (Glick & Fiske, 1996) och i samband med den teorin presenteras även Cuddys, Glicks och Fiskes (2008) indelning av stereotypisk varseblivning i olika universella dimensioner. Efter ambivalent sexism presenteras Herzog och Oregs (2008) teori om ambivalent ridderlighet, enligt vilken feminina kvinnor får lindrigare straff än icke feminina kvinnor. Detta anser Herzog och Oreg (2008) bero på rättslig patriarkalism. Därefter kommer

sambandet mellan dessa teorier samt dikotomin ”galen/ond” som tidigare använts för att beskriva kriminella kvinnor att problematiseras.

En annan teori som används är teorin om direkt och indirekt aggression (bland annat White & Kowalski, 1994) och myten om den icke aggressiva kvinnan diskuteras. Därefter presenteras Walkers (2000) teori ”battered woman syndrom”, som har använts som förklaringsmodell, då misshandlade kvinnor tar livet av sina misshandlare.

I avhandlingen kommer det att utgå ifrån att tolkningen av de brottsliga kvinnor som ingår i denna studie baserar sig på stereotypiska uppfattningar om kvinnor och vad som är kvinnligt. Dessa stereotyper om hur kvinnor borde bete sig och hur de inte borde bete sig är grunden till de andra teorier jag använder för att undersöka tolkningen och stämplingen av de fyra fall som ingår i denna studie.

2.1 Könstereotyper och finska kvinnor i media

Eftersom jag i min studie intresserar mig för hur femininitet och kvinnligt beteende möjligen påverkar medias kategoriseringar och beskrivningar av kriminella kvinnor behandlas till en början vad som anses feminint och vad som inte gör det. Detta framgår bland annat i forskningen om könstereotyper. Ursprunget för fördomar om hur kvinnor skall bete sig kommer från uppfattningar om traditionella könsroller och från könstereotyper. Könstereotyper är attityder och trosföreställningar om vad som är maskulint och vad som är feminint, och påverkar människors uppfattningar om män och kvinnor dagligen (Stainton Rogers & Stainton Rogers, 2001.)

Kvinnlighet definieras av Stainton-Rogers och Stainton-Rogers (2001) som karaktärsdrag som värme och omsorg samt kärleksfullt beteende mot barn och män. Även om en historiskt könstereotypisk bild av kvinnor tidigare innehållit krav av renhet (i sexuell mening) samt undergivenhet gentemot andra (män), har dessa krav ”lättats upp” genom att inte mer kräva total oskuld (promiskuöst

beteende fördöms dock) och inte heller total undergivenhet (så länge hon inte beter sig aggressivt) (Stainton Rogers & Stainton Rogers, 2001.)

MacDonald (1995) som forskat om hur feminitet och kvinnor representeras i populistisk media menar att idag är prinsessan Diana femininiteten förkroppsligad. Hon representerade allt som var kvinnligt, från att vara en moder och en modeikon till en bulimiker och älskarinna (MacDonald, 1995). MacDonald (1995) anser att könsstereotypiska kvinnoroller i media ger en avsevärt förenklad bild av kvinnlighet, och med tanke på att antalet kvinnoroller i media redan är begränsat har de desto större inflytande på åskådarna. MacDonald (1995) nämner som exempel på medias stereotypiska kvinnoroller ”feminister som bränner sina behåer”, ”stolta hemmafruar”, ”sexgalna förförerskor” och ”neurotiska karriärkvinnor”. Därtill anser hon att den stereotypiska bilden av kvinnan är tudelad i media: antingen är kvinnan en oskuld eller en hora, ett helgon eller en synderska, en sympatisk allierad eller en destruktiv fiende. De uppmärksammade fall av kvinnliga brottslingar som MacDonald behandlar i sin text beskriver medias stämpling av dessa kvinnor som hjärtlösa monster (ex. Myra Hindley) (MacDonald, 1995, s.123). Då en del av de stereotypiska kvinnoroller MacDonald presenterar ännu lever kvar i populistisk media, som till exempel i amerikanska ”såp-opera” serier, är det osannolikt att de stereotypiska kvinnoroller som hon funnit i media för 20 år sedan idag skulle gå att finna i till exempel rikstidningar.

Den finländska kvinnans roll beskrivs en aning annorlunda än den stereotypiska kvinnorollen MacDonald (1995) målar upp. Lempiäinen (2002) menar att finländska kvinnors roll har påverkats av vår historia, Finland är ett agrart samhälle var kvinnan genom historien har jobbat vid sidan om sin make som en jämlike. Som följd av detta beskrivs ofta den finländska kvinnan som en ”stark kvinna”. Det jämlika agrarsamhället är ofta synligt i finska sociologiska texter, var kön och nationalitet är nära sammanlänkade. Lempiäinen (2002) menar att könsordningen i Finland endast ses genom banala och intetsägande skillnader mellan kvinnor och män. Samtidigt påpekar hon dock att det i finländsk genusforskning sällan är mansrollen som problematiseras. I de flesta fall är det kvinnorollen som jämförs med mansrollen, vilket antyder att forskare uppfattar skillnader.

Då kvinnoforskare har kritiserat den snäva bilden av den idealiska finländska kvinnan (moder, maka, utbildad) har den inte märkbart förändrats (Lempiäinen, 2002). Bilden av den ideala finländska kvinnan är nära sammanbunden med den idealiska bilden av den finländska nationaliteten: blåvit, lutheransk, finskspråkig med svenska som undantag (Lempiäinen, 2002 s29). Markkola (2002) problematiserar dock bilden av den finländska kvinnan som en stark kvinna. Ursprungligen har den finländska kvinnan alltid setts som stark tack vare hennes hårda arbete, tidiga rösträtt samt aktivt deltagande i politik (Markkola, 2002). Idag anser Markkola (2002) att den finländska kvinnans styrka framkommer i hennes förmåga att klara av att arbeta och sköta hemmet samtidigt, hennes ork samt hennes förmåga att förminska betydelsen av diskriminering och sexuella trakasserier och det att hon klarar av att ”sluta ögonen” för obekväma situationer.

I en finländsk undersökning om kvinnlighet har Tuula Gordon och Elina Lahelman ställt frågan: Vad är en kvinna? till finska ungdomar i 17-18-års åldern. Vilka associationer väckte ordet kvinna hos unga vuxna? Respondenterna associerade till bröst, högklackade skor, långt hår, kjol. Allra oftast definierades kvinnlighet och kvinnan med ordet ”moder” (Gordon, 2001). En moder vårdar och beskyddar istället för att attackera och skada. Eftersom en kvinna i första hand tolkas som en moder, eller åtminstone en potentiell moder, är desto svårare att se henne som en mördare eller dråpare, då en kvinna per definition skall ge liv istället för att ta det. Då en kvinna presenteras i samband med en brottsnyhet menar Nikunen (2005) att frågan om hennes civilstånd samt hennes ålder, oberoende om hon är förövare eller offer alltid aktualiseras. Om hon är gift beskrivs hon även som någons maka (Nikunen, 2005.)

Denna studies material är från finländsk media: Hur presenteras kriminella kvinnor i två rikstidningar? Det är viktigt att se hur kön mer generellt representeras i finländsk media. Kvinnorörelsen kritiserade media redan på 1960-1970-talet för att förstärka en ”snedvriden kvinnobild” som inte motsvarade verkligheten (Puustinen m. fl., 2006). Det tycks inte skett en förändring än idag (Puustinen m. fl. 2006). Till exempel tråds mala modeller och skådespelare anses ha en destruktiv verkan på särskilt unga flickor och har väckt mycket debatt. Då

det dock idag finns en stor mängd olika kvinnoroller i media, väcks ändå frågan om vilken av dem som är dominerande och riktgivande (Puustinen m. fl. 2006).

Objektivitet och opartiskhet är krav som ställs på nyheter i media. Forskning visar på att kvinnor underrepresenterade i media; endast 18% av alla aktörer som uppträder i nyheter är kvinnor (Aslama, 2006) och en fjärdedel av alla personinriktade artiklar handlar om kvinnor (Gill, 2007). När arbetande kvinnor framställs i media betonas hennes kön och intresset riktar sig på hennes privatliv, hennes moderskap och hennes utseende, något som inte sker då män presenteras i media (Gill, 2007). Det är sannolikt att samma faktorer hos kvinnan och hennes privatliv betonas i artiklar som handlar om mord och dråp utförda av kvinnor. Nikunen (2001) menar att det i media alltid framgår vilken ålderskategori kvinnan hör till: flicka, ung kvinna, medelålders kvinna, gammal kvinna, samt om hon är gift/ogift/sambo/änka. Om förövaren/offret är en flicka syns hennes oskuldfullhet större än om hon skulle vara äldre kvinna, samt om hon är gift presenteras hon alltid som någons fru. En kvinna som antingen är en mor eller gift presenteras alltid i den kontexten, aldrig endast som en kvinna (Nikunen, 2001). Även Ballinger (2000) menar att inte endast betonas brottsliga kvinnors beteende, utseende och karaktär betonas i nyheter då kvinnan mördad eller dräpt, utan de dessutom betonas i ansenligt högre grad än brottsliga mäns motsvarande egenskaper.

2.2 Kriminologiska förklaringsmodeller och statistik om kvinnliga brottslingar

Det finns många kriminologiska teorier om varför brott begås, men de flesta är baserade på undersökningar av män och mäns brottslighet vilket har gjort teorierna ”könsblinda” (Messerschmidt, 1993). I slutet av 1800-talet började dock kriminologer intressera sig för orsakerna bakom kvinnors brottslighet. De klassiska, kriminologiska teorier som dock tagit kvinnor i beaktande har blivit kritiserade av feministiska kriminologer för att ha utgått ifrån att kvinnliga brottslingar antingen är psykiskt sjuka och/eller avviker från sin traditionella könsroll, vilket har gjort dem till ett hot mot samhällsordningen. Det går att finna en avsevärd mängd fördomar och stereotyper om brottsliga kvinnor utan

vetenskaplig grund i teorier av kriminologins grundare som till exempel Lombroso, Ferrero (Sarnecki, 2009) och senare forskare som Pollak (Chesney-Lind, 1995).

Fram till 1960-talet förklarades kvinnors brottslighet med antingen biologiska eller psykologiska modeller, som även dessa i huvudsak antog hormonell styrning. Cesare Lombroso, som ofta kallas kriminologins fader, påverkades starkt av Darwins tankar och menade att kriminella personer var ”biologiskt primitivare” än genomsnittliga, normala personer. Lombroso publicerade år 1893 boken ”*La donna delinquente*” var han beskrev hur prostituerade kvinnors utseende skiljde sig från normala kvinnors utseende (Sarnecki, 2009.) Enligt Lombroso var brottsliga kvinnor utvecklingsstörda, passiva, maskulina, fula och till skillnad från brottsliga män var kvinnors motiv ofta sexuella (Honkatukia, 1998). Fastän Lombroso blev starkt kritiserad för sina biologiska förklaringsmodeller har uppfattningen att brottslighet (delvis) kan bero på biologiska faktorer inte försvunnit. Denna förklaringsmodell finns ännu att finna inom positivistisk kriminologi (Sarnecki, 2009).

Psykologiska förklaringsmodeller för kvinnlig brottslighet koncentrerade sig mest på hormonella skillnader mellan brottsliga och icke brottsliga kvinnor, samt på kvinnors ”natur”. Till exempel den amerikanska kriminologen Otto Pollak (1953) ansåg att kvinnor var listiga och förrädiska till sin natur. Han ansåg att orsaken till att kvinnot var underrepresenterade inom brottslighet inte berodde på att kvinnor begick mindre brott. Pollak (1953) menade istället att kvinnor dömdes mer sällan för sina brott än män på grund av att de även var talangfulla skådespelare. Orsaker till kvinnliga brottslingars beteende har inom de biologiska och psykologiska modellerna medikaliserats. Orsakerna ses antingen som somatiska, patologiska eller hormonella (Pollak, 1953; Honkatukia, 1998). Denna tendens att förklara brott (både för män och kvinnor) märks idag genom domstolars krav på sinnesundersökningar av tungt kriminella.

Kriminalitet har även förklarats med inlärningsteorier (Akers & Jensen, 2007), socioekologiska teorier (Shaw & McKay, 1998), kontrollteorier (Hirschi, 1998), stämplingsteorin (Becker, 2006) samt många flera teorier. I samband med den

andra feministiska vågen och kvinnorörelsen på 1960-1970-talet bildades den feministiska kriminologin som närmade sig kriminalitet genom att forska i relationen mellan könen istället för att koncentrera sig endast på samhället eller biologiska orsaker. På samma sätt som det finns flera olika feminismer (liberal, radikal, marxistisk m.fl.) finns det flera olika feministiska kriminologier. Dessa kriminologier ger alla olika förklaringar till varför kvinnor begår mindre brott än män. De delar dock kritiken mot att kriminologin som vetenskap i allmänhet har använt mannen som standard för människan (Sarnecki, 2009, s. 231).

År 2010 var 19% av alla misstänkta för ett brott i Finland kvinnor (Honkatukia, 2011). De tre mest typiska brott kvinnor var misstänkta för var alkoholbrott, snatteri och förräderi. Kvinnors procentandel för dessa brott varierade mellan 34,6% till 30,8%. År 2008 var 6% av Finlands fångar kvinnor, och den vanligaste orsaken för kvinnliga fångar att sitta i fängelse var någon sort av våldsbrott (Lattu, 2008). Barnadråp (fin. Lapsensurma), är ett brott endast kvinnor kan bli åtalade för, och innebär en kvinna som tar livet av sitt nyfödda barn på grund av utmattning och depression som uppstått som följd av förlossningen (Nikunen, 2005). År 2009 misstänktes en kvinna för ett barnamord, år 2010 misstänktes tre fall.

År 2010 misstänktes 15 kvinnor för mord, dråp eller dödsförvållande, vilket var 11% av alla, både män och kvinnor, misstänkta för ifrågavarande brott (Honkatukia, 2011). Fastän kvinnors procentandel av misstänkta för personbrott (mord, dråp och dödsförvållande) har varierat med åren (Honkatukia, 2011), brukar procenten ligga på 10 - 15 % i Finland (Haapasalo, 2008; Lattu, 2008). I allmänhet menar kriminologer att kvinnors brottslighet har ökat under de senaste årtiondena (Honkatukia, 2011; Sarnecki, 2009). Då kvinnor i Finland begår personbrott är i över hälften av fallen både offret och förövaren berusade (Haapasalo, 2008). I de flesta fall är kvinnans offer sin familjemedlem eller någon annan närstående person (Haapasalo, 2008; Lattu, 2008). I fall då kvinnan mördar eller dräper sin man eller pojkvän är det ofta som följd av allvarlig och långvarig misshandel, eller/och som en följd av hennes partners svåra missbruk av narkotika eller alkohol (Haapasalo, 2008.)

Putkonen (2003) studerade kvinnor som begått personbrott mellan år 1982-1992. Hennes sampel var 132 kvinnor, och största delen av informationen fann Putkonen (2003) från kvinnornas psykiatriska sinnesundersökningar. 28 % av kvinnorna var antingen yrkeskvinnor, hemmamammor eller studerande, 21 % pensionerade och hälften av kvinnorna, 51% var arbetslösa. Hälften av kvinnorna var gifta, 36 % ensamstående och 13 % änkor eller skilda. Det framgick i Putkonens (2003) forskning att tre fjärdedelar av kvinnor som begått personbrott led av en personlighetstörning, nästan en tredjedel led av en psykisk sjukdom och över hälften hade i något skede av sitt liv fått psykiatrisk behandling. Av kvinnorna i samplet var det vanligaste vapnet en kniv, endast 3% av kvinnorna använde gift eller skjutvapen (Putkonen, 2003). Även som offer är kvinnor underrepresenterade. Av alla personbrott i Finland är en kvinna offret i 30% av fallen (Haapasalo, 2008).). Av kvinnorna i Putkonens (2003) material var det endast två kvinnor (2% av morderna) som attackerat för dem okända personer. Denna låga procent uppvisar hur ovanliga fall är i fokus i denna studie.

Putkonen (2003) utredde även vilka motiven varit för kvinnornas dåd. Då personlighetsstörningar och psykiska sjukdomar i flera fall troligtvis har varit en delorsak till varför brotten skett, är motiven som Putkonen utredde de som kvinnorna själva rapporterat. 59% av kvinnorna rapporterade att orsaken bakom brottet var ett gräl med offret, 30% meddelade att personbrottet skedde som en impuls, 30% meddelade att offret hade provocerat, och 29% menade att orsaken bakom personbrottet var långvarig misshandel offret hade utövat över förövaren. 11% gav som motiv mord-själv-mord, 11% sexuella motiv, 10% avundsjuka, 9% självförsvar, 14 % något annat och 8% meddelade att de inte hade något motiv. Största delen av kvinnorna, nästan tre fjärdedelar, meddelade fler än ett av ovanstående orsaker som motiv. Motiven varierade beroende på vilken relation offret hade till förövaren (Putkonen, 2003.) Putkonen (2003) berörde inte motiven i de fall då två kvinnor attackerat för dem okända personer.

I Putkonens slutsats menar hon att på basen av hennes resultat kan man påstå att gällande våld- och personbrott är kvinnor mycket mer lika män än vad man i allmänhet hittills har velat erkänna (Putkonen, 2003 s. 50). Båda könen attackerar närstående personer, både män och kvinnor använder samma vapen och båda är

oftast berusade då brottet sker. Psykoser, personlighetsstörningar och drogberoende associeras med vålds- och personbrott gällande för både män och kvinnor. Kvinnor är dock mer benägna att attackera nära personer, till exempel sina barn och mindre benägna att attackera främlingar än män (Putkonen, 2003). Särskilt det sista påståendet är intressant, då kvinnorna som analyseras i detta arbete har offer som är obekanta för dem. Än en gång bör det poängteras, att de fallen som analyseras i denna undersökning är ytterst ovanliga, mycket sällan förekommande fall. Som tidigare nämnt var det endast 2% av kvinnorna i Putkonens (2003) sampel vars offer varit för dem obekanta.

En del av de kvinnor i Finland som blivit dömda för våldsbrott, mord eller dråp lider av psykopati (Weizmann-Henelius, 2009). Weizmann-Henelius (2009) utförde en finländsk undersökning av kvinnofångar som publicerades 2004. Undersökningen visade att om man använde den striktare gränsen för mätandet av psykopati (psykopatin mättes med Robert Hares Psychopathy Checklist – Revised 20 (PCL-C 20)) led 11 % av kvinnliga fångar som begått våldsbrott av psykopati. Om man gick efter den mildare poänggränsen steg procenten till 20 %. I en annan motsvarande undersökning där kvinnliga fångar som begått personbrott mättes för psykopati var resultaten 9% för den striktare poänggränsen och 22% för den mildare poänggränsen (Weizmann-Henelius, 2009).

Även om tidigare forskning visat att mäns psykopatipoäng korrelerade starkt med allvarliga våldsbrott som mord, misshandel och sexbrott har man inte funnit en likadan korrelation hos kvinnor med höga psykopatipoäng. Istället har man funnit en korrelation mellan kvinnliga fångars psykopatipoäng och icke våldsamma brott (Weizmann-Henelius, 2009.) Det bör nämnas att samma mätinstrument som användes för att mäta psykopati hos män även användes på kvinnor. Detta anses ofta problematiskt, då psykopatiska kvinnor anses uppvisa en aning annorlunda symptom än psykopatiska män, som till exempel ångest, depression, beroende och ostabilt beteende samt ett behov på uppmärksamhet. Då kvinnor testas för psykopati är poänggränsen än aning lägre än hos män, då ett lägre poängantal räcker för att en kvinna skall klassas psykopatisk (Weizmann-Henelius, 2009.)

Sammanfattningsvis kan konstateras att brottsligt beteende hos en kvinna bryter mot traditionella könsrollsförväntningar. Speciellt kvinnors våld mot, eller dråp och mord av främmande personer är ett sällan förekommande avvikande beteende som därför lätt uppmärksammas av allmänheten och diskuteras i media. Inom kriminologin har kvinnors våldsbrott kopplats ihop med begreppet psykopati, även om begreppet ursprungligen utvecklades för att förstå manliga brottslingar bevekelsegrunder. Till följande diskuteras tolkningar av kvinnor ur en socialpsykologisk synvinkel, samt hur den traditionella kvinnorollen påverkar dessa tolkningar.

2.3 "Women are Wonderful" – Ambivalent sexism

Vad baserar sig medias antagna indelning av kriminella kvinnor i antingen "galna" eller "onda"? Den socialpsykologiska synvinkeln kan erbjuda svar. Teorin om ambivalent sexism förenar två skilda forskningstraditioner inom social psykologin: Sexism och nära förhållanden (Lee m. fl. 2010). Då sexism tidigare innebar orättvis behandling på grund av en fientlig inställning till kvinnor har begreppet idag problematiserats. Glick och Fiske (1996) menar att sexism är en typ av fördom, och motiverade det med att påminna om Allports (Allport, 1988, s. 9) definition av fördomar, vilka han beskrev som "antipati baserat på felaktiga och rigida generaliseringar". Sexism är dock en speciell fördom, då den tydligt innehåller ambivalenta känslor istället för en enhetlig, konsekvent genomdriven antipati mot kvinnor. För att förklara ambivalensen har Glick och Fiske (1996; 1999) menat att sexistiska fördomar kan vara antingen fientliga (hostile) eller välvilliga (benevolent).

Fientlig sexism innebär fördomar i dess klassiska bemärkelse; objektet för fördomen ses i konsekvent negativ dager. Välvillig sexism innebär däremot en stereotypisk syn på kvinnorollen som begränsar den till traditionellt, kvinnligt beteende. Kvinnor som beter sig enligt den traditionella kvinnorollen väcker "positiva känslor" hos den som är välvilligt sexistisk, som till exempel prosocialt beteende som hjälpsamhet och beskyddande hos den som är välvilligt sexistisk. Med andra ord kan välvillig sexism beskrivas som positiva fördomar mot kvinnor:

Om hon betar sig traditionellt feminint utvecklar andra positiva fördomar om henne, om hon inte betar sig traditionellt feminint utvecklar människor negativa (fientliga) fördomar om henne. Glick och Fiske (1996; 1999) är negativt inställda mot både fientlig och välvillig sexism.

Glick och Fiske (1996) menar att det finns tre orsaker bakom ambivalent sexism, vilka är social makt, könsidentitet och sexualitet. Orsakerna består av tre komponenter: paternalism, könsskillnader och heterosexualitet. Största orsaken till välvillig sexism är vad Glick och Fiske kallar kvinnornas ”dyadiska makt” (eng. dyadic power), med vilket avses männens beroende av kvinnor för att få barn. Kvinnors dyadiska makt reflekteras i patriarkaliska samhällen genom beskyddande attityder mot kvinnor, vilka baserar sig på vördnaden för kvinnans roll som maka och mor (Glick & Fiske, 1996). För att mäta ambivalenta känslor mot kvinnor har Glick och Fiske (1996) utvecklat mätinstrumentet ”the Ambivalent Sexism Inventory”(ASI).

Som följd av detta betonar Glick och Fiske (Glick & Fiske i Eagly & Diekmann, 2005) att kvinnor inte anses sämre än män eller beskrivs i dåliga dager. Tvärtom, ofta beskrivs kvinnor som ”underbara” av både män och kvinnor, något Glick och Fiske kallar ”*women are wonderful effect*” (kvinnor är underbara-effekt, egen övers). Kvinnor anses underbara *på grund av* traditionella stereotyper, inte *trots* dem (Glick & Fiske, 2011). De stereotypiskt feminina personlighetsdrag som kopplas ihop med kvinnor (värme, uttrycksfullhet och stödjande, som också kallas kollektiva personlighetsdrag) är i sig ansedda positiva drag. Män är i sin tur ofta ansedda mer agentiska (intelligenta, kompetenta, självständiga och ambitiösa) (Rudman, 2005) än kvinnor och detta anses av forskare vara en av orsakerna varför män ofta har arbete med högre social status än kvinnor (Glick & Rudman, 2010). Kvinnor är med andra ord mer omtyckta än män, så länge de betar sig enligt den traditionella könsrollen i ett patriarkaliskt samhälle (Eagly & Diekmann, 2005).

Enligt Glick och Fiske anses kvinnor vara mer moraliska, rena (eng. pure) och värda att beskydda i jämförelse med män (Rudman, 2005). Detta skulle innebära, att brottsliga kvinnor, som fortfarande anses feminina efter sitt brott, skulle anses

mer värda att beskyddas och detta skulle komma till synes i hur media beskriver dem (Ballinger, 2000). Det är även möjligt att detta beskyddande beteende skulle gå att finna i rätten, vilket är något Herzog och Oreg (2008) påpekade i sin teori om ambivalent ridderlighet, vilken beskrivs nedan.

2.3.1 Ambivalent ridderlighetsteori - hur skall hon bestraffas?

Enligt ridderlighetsteorin kommer kvinnor som betar sig stereotypiskt feminint att få lindrigare straff än män som begår samma brott (Herzog & Oreg, 2008). Herzog & Oreg (2008) menar att det beror på samhällets patriarkaliska förhållningssätt mot kvinnor. Detta innebär att stereotypiska uppfattningar om kvinnor som maternalistiska, passiva, svaga och beroende av män för beskyddning skulle förklara att man har ett överseende med kvinnliga brottslingar som betar sig på ett traditinellt kvinnligt sätt (Franklin & Fearn, 2008). Om kvinnan som begår brott betar sig stereotypiskt maskulint kommer män inte mer att känna ansvar över kvinnan och inte heller ha ett behov att beskydda henne. När detta sker kommer kvinnan att dömas strängt, till och med strängare än män som begår samma brott. Detta kallar Herzog och Oreg (2008) ambivalent ridderlighetsteori.

Majoriteten av undersökningarna gjorda på detta område har gjorts i Amerika. Då största delen av empirisk forskning inom ridderlighetsteorin baserat sig på insamlat material om beslutsfattning i rättegångar, låg Herzog och Oregs (2008) intresse i att utreda allmänhetens bedömning och åsikt av olika brotts allvarlighet. Herzog och Oregs (2008) sampel bestod av 840 vuxna av Israels population. Respondenterna valdes slumpmässigt och ombads utvärdera hypotetiska brottsscenarier. Därefter ombads respondenterna föreslå vad som vore ett lämpligt straff för förövarna, som uppvisades som antingen traditionella/otraditionella män och kvinnor. Resultaten påvisade en tendens av allmänheten att bete sig "ridderligt" mot åtalade kvinnor, särskilt i fall Glick och Fiske (1996) ansåg frammana välvillig sexism (Herzog och Oreg, 2008).

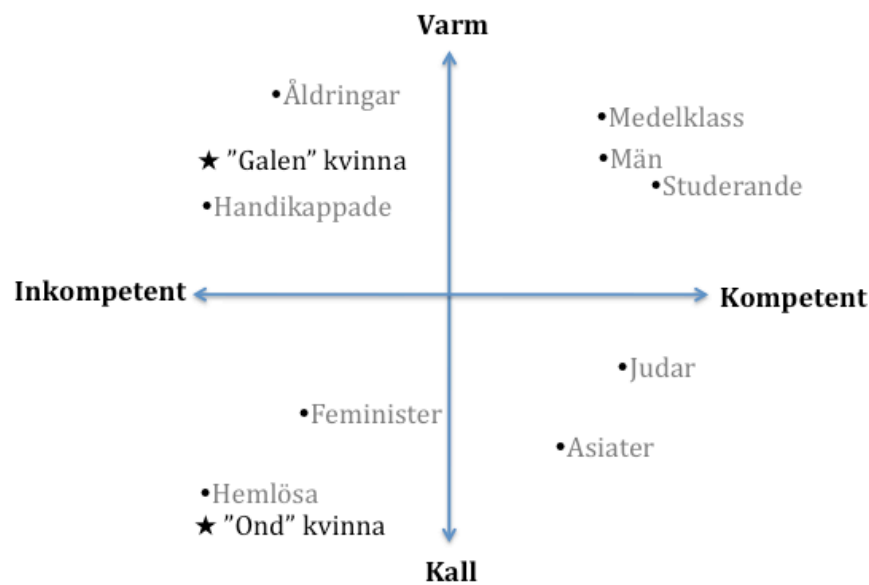
Ambivalent ridderlighetsteori består av två motpoler: ett patriarkaliskt förhållningssätt till feminina brottslingar som begår feminina brott och som antas få lindrigare straff, och kvinnor som begår maskulina brott och inte att betar sig feminint som blir hårdare dömda. Då kvinnor blir strängt dömda och stämplade som ”onda” talar Ballinger (2000) om rättsligt kvinnohat (juridicial misogyny) och DeHorne (2002) kallar det ”teorin om den onda kvinnan” (eng. The Evil Woman Theory). Båda menar att kvinnans utseende, beteende, moderlighet, sexualitet och hur hon uttrycker sin könsroll påverkar domen lika mycket som brottet hon är åtalad för gör. Brottet, kvinnans förhållningssätt, moderskap (Ballinger, 2000), utseende och beteende är alla faktorer som kommer att påverka rättsalens, medias samt läsarnas åsikt om kvinnan (Herzog & Oreg, 2008). Enligt ridderlighetsteorin är det inte endast brottet som avgör straffet, utan även tolkningen av kvinnan och stämpeln hon blivit tilldelad.

Hur starka fördomar kvinnor möter då hon bryter mot den traditionella könsrollen beror dock på till vilken grad hon avviker från den (Eagly & Diekman, 2005). Detta menar Ballinger (2000) att syns i medias sätt att beskriva kriminella kvinnor. Ju flera faktorer som signalerar ett traditionellt feminint beteende, desto mer sannolikt att kvinnan behandlas mer förståelsefullt i media och att hon får lindrigare straff i rätten. I fall de kvinnor som hör till föreliggande undersökningens sampel blir stämplade som galna i undersökta tidningsartiklar, och även får lindrigare straff än de kvinnor som blir stämplade onda kan resultaten tolkas i enlighet med ridderlighetsteorin. Samtidigt om de kvinnor som i media beskrivs som feminina får lindrigare straff, och de kvinnor som beskrivs som maskulina får strängare straff, motsvarar resultaten vad teorin antar. Eftersom detta är en kvalitativ analys kan resultaten inte generaliseras till likartade skrivelser i pressen.

2.3.2 Stereotypisk varseblivning av universella dimensioner

Som en mera allmän, socialpsykologisk teori om stereotyper samt hur man uppfattar dem presenterar Cuddy, Glick och Fiske (2008) en modell som innefattar universella dimensioner i social varseblivning (se modell 1 nedan). De

presenterar dessa dimensioner i sin modell av stereotypers innehåll (eng. Stereotype Content Model, SCM). Dimensionerna är varm-kall och kompetent-inkompetent. I deras modell presenteras ett fyrfält; varm-kompetent, varm-inkompetent, kall-kompetent och kall-inkompetent. Enligt en traditionell kvinnoosyn anses kvinnor vara varma men inkompetenta. Cuddys, Glicks och Fiskes (2008) beskrivning av klustret varm – inkompetent motsvarar Glicks och Fiskes beskrivning av kvinnor som behandlas med välvillig sexism (Rudman, 2005). Dessa kvinnor kan behandlas bättre och anses underbara (*women are wonderful effect*), men ses inte som intelligenta eller kompetenta aktörer. Det bör dock nämnas att i Cuddys, Glicks och Fiskes (2008) studier har de funnit att gruppen ”hemmafruar” oftast har fallit i klustret varma-inkompetenta, har den även ibland blivit beskriven som varm-kompetent.

Modell 1: Cuddy, Glick & Fiske (2008)
 modell av universella dimensioner i social varseblivning
 (★ : Skribentens egna tillägg till modellen)

Stereotypiska grupper faller in i vissa kluster. I den mest omtyckta gruppen, varm-kompetent faller hegemoniska grupper som vita män, medelklass och studenter. Till klustret varm-inkompetent faller (förutom kvinnor, enligt män som har en välvilligt sexistisk inställning) åldringar och handikappade. I kall-kompetent

klustret faller asiatiska amerikaner samt judar. Den fjärde gruppen, kall-inkompetent är den mest stigmatiserande gruppen. I det sistnämnda klustret faller alla de mest avvikande grupperna, de hemlösa, de alkoholiserade och feminister (Cuddy m. fl., 2008). Troligtvis skulle de kriminella även falla i detta kluster, särskilt om det är frågan om avvikande, brottsliga kvinnor som inte uppfyller kraven på den traditionella kvinnorollen.

Enligt tidigare forskning (Ballinger, 2000; Berrington & Honkatukia (2002); Weatherby m. fl., 2008) skulle kvinnor som begår brott, beroende på hur brottet tolkas, kvarstå i klustret varm-inkompetent om det finns tillräckligt med förmildrande omständigheter som får omvärlden att fortsätta ha en välvillig sexistisk inställning till henne (Rudman, 2005). De förmildrande omständigheterna skulle enligt tidigare forskning vara att den brottsliga kvinnan skulle anses galen, för att hon skulle bli sedd i fortsatt positivt dager (Berrington & Honkatukia, 2002). Om dessa förmildrande omständigheter inte går att finna skulle kvinnan stämplas ond (Berrington & Honkatukia, 2002) och på grund av det avvikande beteendet hamna i klustret kall – inkompetent (Cuddy m. fl. 2007). En problematisering av dessa indelningar behandlas senare i kapitel 2.3.4.

2.3.3 Könstereotyper och stämpling

Även om människor inte anser sig vara sexistiska så påverkar könstereotyper som blivit inlärd redan i ung ålder människors inställningar och förväntningar av kvinnors beteende (Glick & Rudman, 2010). Det finns två olika sorters stereotyper, beskrivande (descriptive) och föreskrivande (prescriptive). Beskrivande stereotyper beskriver kvinnor, medan föreskrivande stereotyper är sociala normer som talar om hur kvinnor borde bete sig (Glick & Fiske, 1999). Om en kvinna inte bekräftar de stereotypiska förväntningar, med andra ord de ovan nämnda föreskrivande stereotypierna, utan tvärtom bryter mot dem, kan hon bemötas hon med ilska, sanktioner och sociala påföljder. Om hon däremot inte svarar på de stereotypiska, beskrivande förväntningar blir hon bemött med överraskning och intrycks kontroll (Glick & Rudman, 2010). Denna avhandling kommer att undersöka om de kvinnor vars presentation i media undersöks har

brutit mot föreskrivna stereotypier av den traditionella kvinnorollen, och om ilskan, sanktionen och påföljderna som förväntas inträffa som följd av avvikande beteende går att utläsa i artiklarna som handlar om dessa kvinnors brott.

Fördomar och stereotypier fyller ett ändamål. Det är viktigt att ställa frågan varför kvinnor som avviker från den traditionella könsrollen blir stämplade som onda. Fiske (2005) menar att en orsak till fördomar är kontrollerande av hot mot ingruppen. Ilska och rädsla är emotioner som anses fungera som drivkraft för att ta distans från avvikande personer. Detta sker för att beskydda ingruppen. Glick och Rudman (2010) anser att (somliga) män som står högre i könshierarkin inte vill dela på sin status och makt med kvinnor, eftersom de uppfattar somliga kvinnor som ett hot mot sin ingrupp. Dessa fördomar kan leda till sociala sanktioner, som till exempel då kvinnor ger sig in på en arbetsmarknad som är mansdominerad. Dessa sanktioner är bland annat lägre lön, mindre förtroende av kolleger och sexuella trakasserier (Eagly & Diekman, 2005). Om män finner ett behov att beskydda sin ingrupp skulle det kunna förklara vad (somliga) män vinner på att stigmatisera maskulina och aggressiva kvinnor. Samma stigmatisering skulle då möjligtvis även komma till uttryck då kriminella, våldsamma kvinnor stämplas onda.

Becker (2006) var den som ursprungligen presenterade stämplingsteorin som förklaring på kriminellt och avvikande beteende. Beckers stämplingsteori kan delas upp i två delar: själva stämplingen och konsekvenserna av stämplingen. Becker (2006) beskriver i sin forskning samhällets stämpling av marijuanarökande jazzmusiker och homosexuella och hur detta leder fram till dessa gruppers utanförskap. Därtill beskriver han hur denna stämpel samt utanförskapet har påverkat de utstötta grupperna och individerna genom att skapa nya normer inom ingruppen samt attitydförändringar gentemot utgruppen. Goffman (1968) menar att då en person har en defekt, psykisk eller fysisk och avviker från vad som anses vara ”det normala” blir hon stigmatiserad. Detta leder till att hennes omgivning kommer att dehumanisera henne för att skapa ett avstånd till något som anses ”onormalt” (Goffman, 1968). Då en kvinna blir stämplad som ”ond” märks denna dehumanisering i medias förhållningssätt till henne.

2.3.4 Problematisering av SCM modellen, könsroller och dikotomin ”galen/ond”

Som tidigare redan diskuterats kommer tidigare forskningsresultat och antaganden (Ballinger, 2000) att analyseras och ifrågasättas. Tesen är att beroende på hur traditionellt feminint kvinnor beter sig kommer det att påverka hur dessa kvinnor blir stämplade. Kvinnor som stämplas som galna får behålla sin kvinnlighet och i viss mån sin oskuld i media, eftersom de inte anses vara vid sina sinnens fulla bruk då de begick brotten. Om man tillämpar detta påstående till SCM modellen skulle kvinnorna då enligt Cuddy, Glick och Fiske (2008) fortsättningsvis beskrivas som varma, men desto mer inkompetenta. Kvinnor som däremot stämplas onda blir berövade sin femininitet i media samt straffad inte endast för brottet, utan även för att de avvikit från sin könsroll. De blir alltså beskrivna som i dubbelt mening avvikande (doubly deviant)(Chesney-Lind, 1995).

Dikotomin ”galen/ond” av kvinnliga mördare och dråpare kan dock vara svårare att tillämpa i SCM än vad det verkar vid första anblicken. Tesen förutsätter att femininitet förknippas med galenskap men *inte* med ondska, samt att brist på femininitet hos en kvinna automatiskt gör att hon uppfattas som maskulin. Vidare, om hon uppfattas som maskulin är hon *inte* galen, och om hon har utfört ett brott och inte är galen måste hon vara ond. Med andra ord finns det enligt tidigare forskning som anammat dikotomin endast två förklaringar (i media) till varför en kvinna begår mord eller dråp: hon är antingen galen eller ond. Detta verkar vara ett ytterst snävt sätt närma sig beskrivningar av kriminella kvinnor i media.

Tillämpningen av dikotomin ”galen/ond” till könsstereotypierna presenterades ovan och till följande problematiseras tillämpningen av Cuddy, Glicks och Fiskes (2008) universella dimensioner på kriminella kvinnor. Om en brottslig kvinna anses feminin anses hon även vara galen, och om hon är galen, är hon inte ansvarig för sina brott. Eftersom hon anses feminin är hon enligt SCM också varm och inkompetent. Denna tillämpning fungerar relativt problemfritt. Den mer utmanande tillämpningen är den då en kvinna utför ett mord och stämplas som ond. Då hon i så fall skulle anses vara kall på grund av sin ondska och inkompetent

på grund av sin kriminalitet borde hon falla in i klustret kall-inkompetent. Enligt SCM modellen skulle hon dock på basen av sin maskulinitet även vara kompetent.

I denna avhandling analyseras till exempel ett fall av en kvinna som under fem år hann ta livet av fem personer och försökte ta livet av lika många fler innan hon blev fängslad. Det verkar mycket ologiskt att kalla henne för inkompetent efter att ha lyckats manipulera hela hennes omgivning att tro att hon var någon annan än vem hon egentligen är. I detta och motsvarande fall kunde man anta att klustret kall-kompetent vore passligare än kall-inkompetent. Frågan är om hon i bemärkelsen varm-kall borde tolkas enligt maskuliniteten, vilket skulle resultera i att hon enligt SCM modellen tolkas som varm, eller enligt ondskan, vilket givetvis skulle resultera i att hon skulle tolkas som kall.

Då SCM modellen förknippar hegemonisk (social dominans och makt som omfattar och genomsyrar hela samhället, från den religiösa doktrinen till mass media, lönestrukturer politik osv. Connell, 1987, s. 183-188) maskulinitet med värme skiljer modellen sig från tidigare nämnda forskningsantagande, att maskulinitet förknippas med kyla. Det borde dock tas i beaktande, att SCM modellen utgår i ifrå från *mäns* maskulina beteende, medan tidigare forskning utgår ifrå från *kvinnors* maskulina beteende, vilket anses avvikande från den stereotypa kvinnliga könsrollen. Detta skulle innebära, att maskulinitet i sig inte kopplas med kyla, utan endast då det framkommer i ”fel” kön. Det förblir oklart huruvida detta antagande gjorts inom tidigare forskning.

Tudelningen galen/ond på brottsliga kvinnor har i tidigare forskning tillämpats på basis av om kvinnan beskrivs som maskulin eller feminin. Det är med andra ord kvinnans beteende och utseende som har påverkat hur media beskrivit och uppfattat själva brottet. Detta antagande om ett kausalt samband kan ifrågasättas, då det är möjligt att brottet istället har påverkat hur kvinnan uppfattas. Det finns en stor skillnad i om brottet anses ha varit rått och brutalt och kvinnan som följd av detta anses känslökall och ond, eller om kvinnan direkt stämplas som ett monster och brottet tolkas därefter. Med all säkerhet finns det ett samband mellan brottets art och hur den kvinnliga förövaren uppfattas och beskrivs. Men om det är

kvinnan som påverkar hur brottet uppfattas eller brottets art som påverkar beskrivningen av kvinnan är troligtvis något som varierar från fall till fall.

2.4 Myten om den icke aggressiva kvinnan

Kvinnor som förför, skadar och manipulerar andra, som är kalla, grymma och egoistiska har genom tiderna kallats för ”Femme fatale”. De beskrivs som ondskan personifierad och anses farligare än de flesta män, då, utseendet bedrar och beteendet strider mot de mest grundläggande antaganden av kvinnors traditionella könsroll. Idag vet man att dessa kvinnor med stor sannolikhet lider av personlighetsstörningen psykopati, vilken gör det svårt för dem att känna empati och bete sig enligt allmänt accepterade sociala normer (Weizmann-Henelius, 2009). Den kriminella psykopatiska kvinnans beteende motsvarar det som Ballinger (2000) och Berrington och Honkatukia (2002) kallar ”den onda kvinnan” det vill säga då media beskriver en kriminell kvinna i dåligt dager, framställer henne som osympatisk och ansvarig för brottet. Psykopati är dock ett begrepp som idag i media och i vardagligt tal missbrukas och används på ett svepande sätt. Medias behov av sensationsnyheter och strikta tidsbegränsningar att publicera nyheter har gjort det viktigare att få intressanta artiklar skrivna snabbt än att kontrollera fakta bakom nyheten. På grund av att kvinnliga våldsbrott är ovanliga och inträffar sällan är farliga kvinnor och våldsamma brott ”mediasexiga” ämnen som väcker intresse och som säljer bra.

En av orsakerna till att brottsligheten är så ojämnt fördelad mellan könen kan vara att män och kvinnor anses ha olika aggressionsmönster. Messerschmidt (1993) menade att även om det finns biologiska skillnader mellan mäns och kvinnors aggressivitet är det socialisationen och kulturen som gör skillnaden större och stärker könsrollerna. Detta beror på att kvinnors våldsamma beteende är mer stigmatiserat än mäns (White & Kowalski, 1994). På grund av detta blir kvinnor som gjort aggressiva brott uppmärksammade i media. Det kan även vara antagandet att kvinnor endast uttrycker ilska indirekt påverkar hur kvinnor som mördad eller dödat beskrivs i tidningar.

Kaj Björkqvists forskning om direkt och indirekt aggression har påvisat att båda könen är lika aggressiva, men män och kvinnor uttrycker aggression på olika sätt (Björkqvist, 1994). Björkqvist (1994) menar att då kvinnor fysiskt är av det svagare könet har de lärt sig undvika att fysiskt uttrycka aggression. Det strategiska valet att istället utöva indirekt aggression är delvis resultatet av vanemässigt beteende som förstärkts av sociala normer. Björkqvist (1994) menar även att indirekt aggression är förbundet med social intelligens. Det har även framgått kulturspecifika skillnader i forskning om aggression. Då båda könen är lika aggressiva kan de uttrycka sina aggressioner på olika, kulturellt förväntade, sätt (Österman m. fl. 1997).

Psykologen Albert Bandura (1973), som forskat inom aggression poängterar att inläringen av aggression och hur man uttrycker den sker i sociala sammanhang. Sechrist och White (2010, s86) menar att den ”icke aggressiva kvinnan” är en myt, då forskning antyder att kvinnor kan vara lika aggressiva som män och att kvinnor kan bete sig kontrollerat aggressivt utan att få dåligt samvete under specifika omständigheter (Sechrist & White, 2010). Dessa resultat förstärker Putkonens (2003) antagande att kvinnor och män beter sig mer lika än tidigare antytt gällande våldsbrott. Vaillancourt, Miller och Sharma (2010) har fått liknande resultat i sin forskning, men menar, precis som Björkqvist (1994) att fastän män och kvinnor är mycket mer aggressivt lika till sin aggression än man tidigare ansett, är män fysiskt avsevärt våldsammare än kvinnor. Dessa resultat ändrar dock inte på den stereotypa uppfattningen att feminina kvinnor som beter sig aggressivt bryter mot sociala normer. Då män anses dra nytta av aggressivt beteende, särskilt i konkurrenskraftiga omgivningar som arbetsplatser och olika sporter, förväntas kvinnor vara milda, mjuka och omhändertagande. Om kvinnor beter sig aggressivt stämplas hon ofta som lömsk, driven av avundsjuka och hysterisk (White & Kowalski, 1994), något som Pollak (1953) redan påstått för ett halvt sekel sedan.

Direkt aggression (fysiska strategier att skada, se Björkqvist 1994) som kommer till uttryck i våldsamt beteende uppfattas vara vanligare och kanske därför mer acceptabelt, hos män än hos kvinnor. Kvinnor anses däremot oftare uttrycka sin ilska genom att manipulera, tala bakom ryggen och sprida rykten (Sechrist &

White, 2010). Denna indirekta aggression är mer acceptabel hos kvinnor då den passar in i den stereotypiska könsrollen. Om kvinnor uttrycker sin ilska direkt anses detta beteendet vara avvikande. Kvinnligt våld i parförhållanden och mot sina barn förekommer avsevärt mindre än manligt våld men ändå oftare än förväntat (Lattu, 2008). Av alla våldsbrott som rapporterades år 2006 misstänktes kvinnor för 17% av lindrig misshandel, 13% för grov misshandel och 14% för personbrott (Lattu, 2008). Det är möjligt att kvinnor som misshandlar sina män/sambon och barn är många fler än brottsstatistiken uppger, då misshandelns offer kan vara ovilliga att träda fram av rädsla att bli stigmatiserade. En annan orsak till den låga procenten i brottsstatistiken kan bero på rättssystemets ovilja att döma kvinnor (White & Kowalski, 1994). Denna ovilja kan enligt Herzog och Oreg (2008) bero på en patriarkalisk vilja att beskydda kvinnor, även kallad ”ridderlighetsteorin” (se ovan).

White och Kowalski (1994) menar att män i ett patriarkaliskt samhälle drar nytta av att kvinnor anses vara icke aggressiva, och vill möjligtvis därför hålla fast vid denna stereotypiska bild av kvinnor. Om kvinnor inte ses som aggressiva, uppehåller det kvinnors underordning samt rädsla för män, som anses aggressiva. Aggressivt beteende uppfattas även som ett konkurrerande beteende inom politik, affärlivet och militären, och om kvinnor inte beter sig aggressivt inom dessa domäner har män mindre konkurrens att oroa sig för. Om kvinnor dock beter sig aggressivt, kan män lätt stämpla dem som avvikande och patologiska, och kan på så sätt uppehålla den maskulina övertaget i maktbalansen (White & Kowalski, 1994.)

Medan och efter de feministiska vågorna fanns det en rädsla för hur kvinnorörelsen skulle påverka samhället. Man var rädd för att det skulle ske ett uppsving i kriminalitet som följd av kvinnors frigörelse. Feminister var oroliga för att män i så fall skulle använda det som argument för att kvinnor inte kunde hantera friheten. White och Kowalski (1994) menade att fastän förekomsten av kvinnors brott inte gjorde ett uppsving, blev kvinnor lättare arresterade och åtalade, vilket kan tolkas som ett tecken på mäns försök att upprätthålla makt över kvinnor (White & Kowalski, 1994). Det är även möjligt att kvinnor bestraffades för sina våldsbrott på samma sätt som män. Om kvinnor begår samma brott som

män finns det inget behov för ridderlighetsreaktioner för att rädda henne från att bära ansvar för sina handlingar. Vare sig det är ett försök att upprätthålla makt, jämlik behandling i rätten eller om orsakerna bakom uppsvinget varit en verklig ökning bland kvinnors kriminalitet är dock oklart.

2.6. The Battered Woman Syndrome, den misshandlade kvinnan

Hittills har det diskuterats hur kvinnors beteende tolkats och behandlats i media efter att de begått ett våldsamt brott. Tolkningen beror dock på vilka faktorer som lett fram till brottet som betonas. Tidigare forskning betonar att då kvinnor blir stämplade galna läggs det mer vikt på hennes bakgrund än då hon blir stämplad ond. Dikotomin galen/ond är en svepande kategorisering. Det har gjorts försök att ändra uppfattningen om kvinnor som dräpt sin partner efter en lång tid av misshandel i förhållandet, så att dessa varken uppfattas som galna eller onda (Noh m. fl. 2010). Walker (2000) menar att det finns kvinnor som dödar sina misshandlare som självförsvar efter att ha fått utstå långvarig fysisk och psykisk misshandel. Orsakerna vore då att dessa kvinnor är rädda för sitt liv, sin familj eller för att de fått utstå långvarigt våld i hemmet och inte ser att det finns en möjlighet att lämna hemmet och misshandlaren så länge han är vid liv. Detta kallar Walker "the battered woman syndrome" (BWS), direkt översatt den misshandlade kvinnans syndrom (Walker, 2000). BWS används som en juridisk försvarstrategi, och har kritiserats för att ursäkta kvinnans brott istället för att motivera det (Noh m. fl., 2010). BWS har visat sig vara en problematisk strategi, då den inte endast stigmatiserar de kvinnor som använder tillfällig sinnessjukdom som försvar i rättegångar. Den är problematisk även för de kvinnor som blivit misshandlade av sin man och som följd dödat honom, men som anser sig ha betett sig rationellt, handlat i självförsvar under dådet. Dessa kvinnor kan inte använda BWS som motivering för brottet då BWS strategin innebär att kvinnan lidit av tillfällig sinnessjukdom (Noh, m. fl. 2010).

Som grund för sin teori studerade Walker (2000) kvinnor som blivit misshandlade av sina män. Av de kvinnor som deltog i Walkers undersökning rapporterade 11% av de misshandlade kvinnorna att de försökt ta livet av deras män/pojkvänner.

Endast ytterst få, 9 stycken av 403 misshandlade kvinnor, det vill säga 2%, tog livet av sin man/pojkvän. I fall då våldet i hemmet inte är dödligt kan kvinnor reagera på fler olika sätt, då försvarsmekanismerna kommer i funktion, till exempel genom att i omvärldens ögon synas ”galna”(Walker, 2000, s 47-54.)

Noh, Lee och Feltey (2010) gjorde en studie om hur tidningar beskrev kvinnor som hävdade sig lida av BWS och som dödat sina manliga partners. Studiens syfte var att undersöka hur tidningarna presenterade dessa fall, och om de urskuldade eller motiverade och rättfärdigade dessa kvinnors beteende, eller om de presenterade alternativa förklaringar till brottet. Forskarna fann att artiklarna kunde delas in i fyra huvudsakliga kategorier. Den första kategorin beskrev beteendet enligt den medicinska modellen, och stämplade kvinnan som galen. Enligt den medicinska modellen led kvinnan av antingen posttraumatisk stress (PTSD), orsakad av långvarig misshandel, eller av BWS då hon dödade sin misshandlare, och i dessa fall var hennes beteende ”ursäktat” på grund av tillfällig sinnessjukdom. Den andra kategorin bestod av artiklar som förklarades med ”den konventionellt rationella modellen” (eng. conventional rational model). De artiklar som föll i denna kategori antingen ignorerade eller förminskade BWS som argument, och beskyllde kvinnorna för att använda misshandeln som en ursäkt att inte bli dömda och klara sig undan med mord. Kvinnorna i dessa artiklar blev beskrivna som ”kallblodiga mördare” och ”opportunisterna” ute efter sina mäns pengar. Kvinnorna i denna kategori stämplades med andra ord som onda (Noh m. fl., 2010.)

Två ytterligare kategorier av artiklar var i klar minoritet av materialet och var nära sammanlänkade. Den första kategorin innehöll artiklar som är typiska för feministisk rättspraxis (fokus på sociala strukturer) och poängterande att kvinnor i ett våldsamt förhållande inte fick det stöd hon behövde av samhället för att kunna lämna förhållandet. Som följd menar feministisk rättspraxis att då en misshandlad kvinna tar livet av sin misshandlare gör hon det på laglig grund, eftersom hon har handlat rationellt och försvarat sig under livsfarliga förhållanden. Den sista kategorin följer ”den tidiga juridiska feminismens” modell (eng. early legal feminism), som menar att det är möjligt att använda BWS i rätten genom att inse att kvinnor som är mentalt instabila samtidigt kan vara förnuftiga och ha ett

resonligt motiv då de tar livet av sin misshandlare. Båda kategorier betonar att kvinnor som tar livet av sina misshandlare varken behöver vara galna eller onda. Istället skulle de ha betett sig resonligt och fungerat i självförsvar (Noh m. fl., 2010.)

Enligt resultaten av Noh m. fl. (2010) forskning beskrevs de flesta fall av kvinnor som dödat sina misshandlare med den medicinska modellen (38,7%). Kvinnan beskrevs med andra ord som irrationell och galen som en följd av BWS. 30,4% av artiklarna förklarade kvinnans beteende med den konventionellt rationella modellen, och menade att kvinnor mördade männen som hämnd och använde BWS för att undkomma bestraffning. Resten av artiklarna, 30,8% ansåg kvinnornas beteende som förnuftigt och resonligt som självförsvar.

Ovan beskrivna studie innefattar endast fall i vilka kvinnan ansågs ha mördat sin manliga partner som följd av långvarig misshandel. Resultaten av forskning på detta område visar att i dessa fall delas kvinnorna huvudsakligen in i tre, jämnstora kategorier: De ansågs vara galna, onda eller handla i självförsvar. I 38,7% av artiklarna stämplades kvinnan som galen, och ansågs icke tillräknelig. I en tredjedel av fallen togs mannens misshandel mot kvinnan inte på allvar och hon blev anklagad ond och girig. 30,8% ansåg kvinnornas beteende som förnuftigt och resonligt och som självförsvar. Bland dessa artiklar som berörde kvinnors våld mot en närstående person kunde märktes samma dikotoma uppfattning i ”galen” och ”ond” av aggressiva kvinnor, som framkommer i annan tidigare forskning om våldsamma kvinnor i media.

3. Tidigare forskning av kvinnliga mördare och dråpare i media

Denna studie har tagit modell och fått intryck av tidigare forskning gjord om tolkningar och stämpling av brottsliga kvinnor. Av tidigare forskning har tre undersökningar fungerat som bas för denna studie. Dessa texter presenteras här i följande ordning, börjande från Anette Ballingers ”Dead Woman Walking” (2000) som behandlar dödsdömda kvinnor i England och Wales på 1900- till 1950-talet.

Därefter presenteras Eileen Berrington och Päivi Honkatukias (2002) undersökning om medias tolkning och beskrivning av två kvinnliga mördare, Sanna Sillanpää som år 1999 dödade tre män och skadade en fjärde samt Rosemary West, som år 1995 dömdes för tio mord som skett över en lång tidsperiod. Den tredje undersökningen (Weatherby, Blanche & Jones, 2008) grundar sig på Berringtons och Honkatukias (2002) undersökning. Weatherby, Blanche och Jones (2008) jämförde två fall i USA (Aileen Wuornos och Andrea Yates) och studerade skillnaden i medias tolkning av dessa kvinnor med hjälp av dikotomin ”galen”/”ond” i USA. Sist behandlas Nikunens (2005) forskning om hur finländsk media redovisat för utvidgade självmord. Särskilt Nikunens (2005) beskrivning av kvinnor som begått utvidgade självmord har stått i fokus. Nikunens forskning anses relevant för detta arbete då den redogör för hur ovanliga våldsnyheter presenteras i Finland (Nikunen, 2005).

En stor del av den litteratur som används i denna avhandling kommer från icke-skandinaviska länder. Som tidigare diskuterat är kvinnans traditionella könsroll i Finland inte den samma som i till exempel England eller USA. I Finland har kvinnan alltid ansetts vara stark och kapabel och hon har mer androgyna drag än i de flesta andra länder (Berrington & Honkatukia, 2002). Det är därför inte självklart att all forskning gjord i USA eller andra icke-skandinaviska länder kan generaliseras till den finländska verkligheten.

3.1 Dödsdömda kvinnor och dikotomin ”galen/ond”

I Ballingers (2000) studie beskriver i sin studie 15 kvinnors rättegång. De blev avrättade under det första dryga halva seklet av 1900-talet. Ballingers (2000) empiriska material bestod av både domstolsförhandlingar och tidningsartiklar. Hennes undersökning innehåller en utförlig genomgång av alla avrättade kvinnors rättegångar (informationerna funnen i uttalanden under rättegången, brev samt polisens anteckningar om brotten) samt en närmare analys av medias (tidningars) beskrivningar och tolkningar av dessa kvinnor. Under åren 1900-1950 blev 130 kvinnor dömda till döden i England och Wales, av vilka endast 12 avrättades (drygt 9 %). Motsvarande siffror för män som blev dömda till döden och som

slutligen blev avrättade under samma tidsperiod är 1080/621, det vill säga nästan 58% (Ballinger, 2000, s.1). Ballinger (2000) tolkade dessa tal som en tydlig motvilja att avrätta kvinnor. En spekulativ förklaring erbjuder ridderlighetsteorin, enligt vilken kvinnor som betar sig traditionellt feminint skulle få lindrigare straff i rätten än män (Herzog & Oreg, 2008). Av denna orsak ansåg Ballinger (2000) att de kvinnor som slutligen blev avrättade var intressanta att undersöka; hur skiljde de sig från alla de kvinnor som undkom döden i rättens ögon?

I Ballingers (2000) fokus har varit hur patriarkalismen begränsat (och ännu begränsar) kvinnors beteende. Hon menar att kvinnor i västerländsk kultur vars beteende och sexualitet inte motsvarar det som anses passande enligt den patriarkaliska hegemonin kommer oundvikligt att anses farliga. Ballingers (2000) tolkning av de kvinnor som blev avrättade är att de på ett eller annat sätt hade brutit mot sin könsroll, och att orsaken till straffet lika mycket varit för det okvinnliga beteendet som för själva brottet. Ballinger (2000) undersökte hur kvinnornas beteende och utseende presenterades i media samt beskrevs i uttalanden under rättegångarna, och fann att de dödsdömda kvinnor som var i fokus beskrevs i maskulina ordalag.

Enligt Suhonen (1996) som forskat i kvinnliga fångar i Kuopio på 1890-1910 kan man utläsa mer om samhället kvinnorna levde i för drygt 100 år sedan än om kvinnornas abnormalitet. Suhonen (1996) menar att straffens uppgift har varit att begränsa och styra kvinnors beteende, då de flesta av de kvinnliga fångarnas kriminella verksamhet var moralbrott, som till exempel lösdriveri, lägersmål (olovligt sexuellt beteende mellan man och kvinna), hor, prostitution eller barnamord (Suhonen, 1996). Det som ansågs vara ett brott för den anklagade var i direkt koppling med hennes könsroll. Att negligera moderskap, vara promiskuös eller lida av alkoholism är exempel Ballinger (2000) tog upp som beteenden som bröt (bryter) mot den kvinnliga könsrollens normer. Enligt Ballinger (2000) var dessa beteenden okvinnliga och därför skrämmande, vilket ledde till sanktioner.

Ballinger (2000) utgick ifrån tidigare feministisk forskning om den kvinnliga könsrollen. Ballinger (2000) hade använt sig av feministisk epistemologi (eng. "feminist standpoint epistemology", Ballinger, 2000 s. 4) för att beskriva hur de

dödsdömda kvinnornas materiella verklighet och villkor (dvs. struktur, klass, kön och sexualitet) påverkat dem ur ett kvinnligt perspektiv. Sett ur detta perspektiv menade Ballinger (2000) att kraven för att vara en god kvinna var följande: en god kvinna är moderlig, uppoffrande, gift och respektabel. En kvinna som har förtjänat stämpeln ”god” klär sig och betar sig därefter. Utseendet var och är kritiskt under rättegången, precis som kravet att kunna gråta inför rätten (Ballinger, 2000). En ”ond” kvinna är inte värdig stämpeln ”galen”. Hon är en ”icke-kvinna” (eng. ”non-woman”, Ballinger, 2000, s. 153). Den ”onda” kvinnan bryr sig inte om sina barn om hon har några, är promiskuös, kall och okänslig. Antingen är hon ogift eller så manipulerar hon sin man. Kvinnans ondska gör henne avvikande genom att hon avviker från hennes ”sanna” feminina beteende. Medan den ”onda” kvinnan inte får behålla sin definition som kvinna kan den ”galna” kvinnan göra det. Detta beror på att den ”galna” kvinnan har kvar sina kvinnliga drag: hon är svag, neurotisk och behöver en man som kan rädda henne. Mer än det, den ”galna” kvinnan ”visste inte vad hon gjorde”. Då hennes brott betraktas som irrationellt berövas hon förmågan att tänka rationellt och hennes beteende blir förklarligt, eftersom irrationalitet är ett typiskt kvinnligt beteende (Ballinger, 2000.)

De tre kvinnoroller beskrivna ovan (god, ond och galen) har alla uppkommit i relation till mannen. Kvinnan är god, om hon kompletterar mannen och behöver honom. Hon är galen om hon är irrationell, men ändå behöver honom. Om hon påminner om honom med sina maskulina drag och inte behöver honom – då är hon tvärtom ett hot. Ballinger (2000) anser att uppfattningen om kvinnans femininitet inför rätten antingen väcker ridderliga och välvilligt paternalistiska känslor hos juryn och domaren, i vilket fall hon får lindrigare straff. Alternativt väcker hon rättsligt kvinnohat (juridical misogyny, Ballinger 2000, s. 3, 311, 329) och blir dömd mycket strängt, då hon anses vara dubbelt avvikande, eftersom hon både är kriminell och avviker från sin kvinnliga roll. I de fall Ballinger (2000) forskat kring ansåg hon att det läggs för mycket vikt vid den åtalade kvinnans psykologi, och för lite vikt vid omständigheterna bakom brottet som till exempel kvinnans socioekonomiska klass (vilket är en viktig faktor när det gäller brottslighet) och hemmaförhållanden (t.ex. misshandel, BWS, se ovan). Själva motivet bakom brottet blir mindre viktigt än att bevisa kvinnans femininitet, då

Ballinger menar att rättegången i många fall handlade mera om att övertyga rätten om den åtalade kvinnans ”sanna” femininitet än om hennes skuld till själva brottet hon var åtalad för (Ballinger 2000).

3.2 *Våldsamma kvinnor i media*

Eileen Berringtons och Päivi Honkatukias analys av två skilda fall behandlade hur kvinnligt våld presenteras och tolkas av media. De jämförde två fall, Rosemary Wests fall från England samt ett av de fallen som även analyseras i denna studie, Sanna Sillanpääs fall från Finland. Berringtons och Honkatukias (2002) komparativa analys påvisade hur stor skillnad det kan vara mellan två kvinnliga mördares presentation i media. Rosemary West, som åtalades för att ha kidnappat, misshandlat, våldtagit och mördat kvinnor över en 20 års tidsperiod tillsammans med sin man Fred West blev år 1995 dömd för tio mord och beskrevs i media som en ond människa och som ett monster. Sanna Sillanpää sköt tre män och skadade en fjärde på en skjutbana i Helsingfors i februari 1999. Sillanpää blev snabbt stämplad som mentalt sjuk och beskrevs på ett mycket annorlunda sätt med fokus på hennes psykiska sjukdom istället för på brottet (Berrington & Honkatukia, 2002).). Brottens art skiljer sig från varandra; för det första var graden av planering för brotten helt annorlunda. För det andra var Wests brott något som skedde under en lång tidsrymd, medan Sillanpääs brott troligtvis resultatet av en impuls i en möjligen icke-tillräknelig person. Det är även viktigt att komma ihåg att också för manliga brottslingar dras distinktionen; fullt tillräknelig, vid sina sinnens fulla bruk vs icke-tillräknelig.

Berrington och Honkatukia (2002) har tagit mycket influenser från Ballingers (se ovan) forskning om dödsdömda kvinnor i England och Wales på 1900-1950-talet. Då Ballinger (2000) jämförde 15 kvinnors fall från samma land över en längre tidsperiod jämför Berrington och Honkatukia (2002) endast två kvinnor, från olika länder, med ytterst olika fall. Det gör det lätt att se och understryka skillnaderna i framställningen av dessa kvinnor. Berrington och Honkatukia (2002) problematiserar dock de olika ländernas olika traditioner inom media. I både West och Sillanpääs fall användes som material både rikstidningar och kvällstidningar

(i Sillanpääs fall Helsingin Sanomat samt Ilta-Sanomat). I denna pro gradu avhandling används endast rikstidningar, vilket kan leda till en annan bild av hur Sillanpää presenterades i media.

Berrington och Honkatukia (2002) behandlar även ytligt skillnaderna mellan då män tar livet av kvinnor samt manligt våld mot kvinnor, och hur det framställs som mer acceptabelt än då kvinnor dödar män, eftersom manligt våld uppfattas som en extrem form av maskulinitet (Jokinen, 2000). Våld mot kvinnor i Finland kompliceras ytterligare på grund av myten om den starka, finska kvinnan, vilket gör det svårt att se kvinnan som ett offer för manligt våld, då den finska kvinnan uppfattas som självständig och kapabel att ta hand om sig själv samt andra (Berrington & Honkatukia, 2002). Däremot bryter kvinnligt våld mot könsroller och fördöms på grund av att det är dubbelt avvikande, då kvinnor borde vårda och skydda istället för att döda. (Berrington & Honkatukia, 2002). Berrington och Honkatukia menar att kvinnligt våld är problematiskt, då det anses okvinnligt och därför onaturligt.

Berrington och Honkatukia (2002) menar att media och tidningar finns tävlar om att presentera den mest sensationella nyheten samt att vara den första att publicera den. Även om medias roll är att, i somliga fall, förmedla objektiva nyheter, är media en affärsverksamhet vars mål är att göra vinst. Även om nyheterna som publiceras till viss mån påverkas av den enskilda journalisten, utsätts journalister dock av en press på konformitet till kulturella ideologier och normer. Detta gäller även då nyheterna handlar om våldsamma kvinnor. Berrington och Honkatukia menar att på grund av populistiskt tolkade, rättsliga och vetenskapliga teser om kvinnligt våld har media gått in för att kategorisera kvinnor som dödar som antingen ”galna” eller ”onda”. (Berrington & Honkatukia, 2002.)

Berrington och Honkatukia (2002) har använt dessa två fall som exempel för att visa hur kvinnliga våldsverkare presenteras i media. Våldsamma dåd utförda av kvinnor är sällsynta och anses vara sensationella nyheter och dessa kvinnor presenteras som ”dödligare än våldsamma män”(Berrington & Honkatukia, 2002, s. 52). Precis som Ballinger (2000) menar Berrington och Honkatukia (2002) att dessa kvinnor beskrivs som antingen ”galna” eller ”onda”. Beroende på hur

feminint/maskulint de betar sig samt på vilket sätt de avviker från den traditionella kvinnorollen blir de placerade i någondera kategorin.

3.3 En galen och en ond kvinna i media

Weatherby, Blanche och Jones (2008) följde Berrington och Honkatukias exempel sex år senare och utförde en innehållsanalys om medias beskrivningar av två kvinnliga mördare i USA samt om och i så fall hur media påverkade dessa kvinnors rättegångar. De två kvinnliga mördare Weatherby m. fl. (2008) valt att analysera var Andrea Yates och Aileen Wuornos. Yates och Wuornos fall skiljde sig mycket redan innan medias beskrivning och kategorisering. Yates tog livet av sina fem barn, ett brott riktat mot nära personer, Wuornos dödade sju okända män. Båda var synnerligen olika fall som väckte massmedial uppmärksamhet, varvid massmedia beskrev två kvinnor med olika uppväxt och olika livsstilar.

Innehållsanalysen var teoribaserad, med den tudelade indelningen ”galen/ond” som bas. Weatherby m. fl. (2008) använde tre teorier för att studera och jämföra Yates och Wuornos fall: stämplingsteorin, anomiteorin samt ridderlighetsteorin. Forskarna gjorde en innehållsanalys på ett antal artiklar från två dagstidningar, New York Times och Los Angeles Times samt en lokal tidning som varierade beroende på vilkendera av kvinnorna, Yates eller Wuornos analyserades. Det framgick aldrig vilken kodningsram Weatherby och hennes kollegor använt, istället nämndes det att författarna ”sammanställt en egen matris” formulerad enligt Berrington och Honkatukias (2002) distinktion ”galen” och ”ond”.

Materialet forskarna använde bestod av en artikel från varje tidning från tre olika tidpunkter: då fallet först rapporterades, då rättegången höll på samt då domen hade blivit fälld. Detta skulle innebära nio stycken artiklar (tre från varje tidning) per kvinna. En utförligare förklaring för hur urvalet av dessa artiklar skett berördes inte. Denna indelning i olika tidsperioder skedde eftersom forskarna var intresserade av att utröna huruvida det skett en förändring av attityderna i media till kvinnorna under den tiden.

Weatherby m. fl (2008) menade att om media stämplade en kvinna som galen fäste man mer uppmärksamhet vid hennes bakgrund och faktorer som kan ha lett fram till det brottsliga beteendet än vid själva brottet. Detta var fallet med Andrea Yates, den ena av de två kvinnliga mördarna som undersöktes. Yates dränkte sina fem barn hemma i badkaret när hennes man var borta. Hon dömdes först till livstids fängelse, men domen överklagades och eftersom hon led av depression och paranoia ansågs hon senare av rätten otillräckelig och dömdes istället till behandling på mentalsjukhus (Weatherby m. fl, 2008).

Den andra kvinnan i Weatherby m. fl (2008) studie var Aileen Wuornos, en prostituerad som mördade sju män som försökt köpa hennes tjänster under loppet av ett år. I jämförelse med Yates dömdes Wuornos hårdare av media och stämplades snabbt som "ond" istället för galen. Weatherby m. fl. (2008) menade att hennes brott ansågs maskulina av media och hennes beteende och hennes yrke (prostitution) fick mer uppmärksamhet än orsakerna till hennes brott. Hon blev stämplad som en utstött, våldsam, bisexuell, smutsig hora och stigmatiserades i media på grund av det. Wuornos blev dömd till döden och avrättades i oktober 2002 (Weatherby m. fl, 2008).

Weatherby och hennes kollegor fann att Wuornos och Yates lätt kunde bli placerade i två olika kategorier: "ond" och "galen". Det är mycket möjligt att artiklarna som behandlade dessa fall gick att relativt problemfritt placera i två skilda kategorier. På grund av medias intresse av sensationella nyheter fick båda fallen stort utrymme i tidningarna. Det som dock inte betonades eller togs tillräckligt mycket i beaktande var skillnaderna mellan fallen och arten av brotten, och hur media påverkades av de ursprungliga skillnaderna. Om frågan gällt två kvinnor som båda utfört seriemord på främmande män, men ena skulle bete sig "traditionellt feminint" och den andra "maskulint", skulle då kvinnornas olika beteende ha påverkat nyheternas sätt att presentera fallen?

3.4 Mord, självmord och finländsk media

Nikunen (2005) har forskat i hur tidningar har presenterat fall av utvidgat självmord (eng. extended suicide: fin. murha-itsemurha/laajennettu itsemurha). Nikunens forskning hade etnometodologi som teoretisk grund och kategoriskt medlemskap som analysätt. Materialet samlades mellan åren 1996-2000 (med några specialfall inkluderade från senare år) från fyra dags- och kvällstidningar i Finland. Av 33 fall var det endast i ett fall (3%) som förövaren var en kvinna. I kapitlet var kvinnor som förövare behandlades inkluderade Nikunen ett till fall som skett år 2004 samt tre försök av utvidgat självmord var kvinnor varit förövarna för att ha ett större material att utgå ifrån.

I de flesta utvidgade självmorden är förövaren en förälder som tar livet av antingen hela sin familj eller endast sitt/sina barn. Även om det statistiskt sett är mycket ovanligare att en kvinna är förövaren i utvidgade självmord fann Nikunen att det ofta hänvisades till att det är ett vanligt brott för kvinnor i artiklar som behandlade fall i vilka förövaren var en man. Enligt Nikunen (2005) brukade männens och kvinnornas tillvägagångssätt skilja sig, statistiskt sätt valde män oftare skjutvapen medan kvinnor antingen förgiftade eller dränkte sina offer. I ett av fallen då förövaren var en kvinna var hennes vapen en pistol, och då jämfördes fallet med Sillanpääs fall. Detta beror troligtvis på att då metoden är ”okvinnlig” växer nyhetsvärdet och brottet anses sensationellt. I det fallet som skedde 2004 var en kvinna skjutit sin man och sina barn för att sedan ta livet av sig själv fann Nikunen (2005) att media reagerade ambivalent: i somliga artiklar beskrevs hon som ”mördarmamman”(fin.”surmaajaäiti”, s.299), medan hon i andra artiklar presenterades i ett mer förståelsefullt ljus.

Nikunens forskningsutgångspunkt har varit att våld är könsbundet. Hon menar att motiven för våldet ofta förklaras på basis av maskulinitet eller femininitet, särskilt i kvinnans fall (Nikunen, 2005). Nikunen menade att då det är en kvinna som är förövare eller offer reagerar allmänheten på ett annat sätt än om det är en man. På vilket annat sätt går inte att generalisera, då det finns stora skillnader mellan olika fall. Nikunen (2005) menade dock att kategoriseringar och tolkningar av

kriminella kvinnor inte är slumpmässiga eller situationsbundna, utan istället baserar de sig på allmänna uppfattningar om genus och könsroller.

Då en kvinna är förövaren i ett utvidgat självmord har psykiatrer, psykologer och kriminologer ansett orsaken vara att kvinnan lidit av en altruistisk vanföreställning, överdriven upplevelse av sammansmältning med familjemedlemmar eller mentala problem. Då förövaren är en man är förklaringarna delvis andra. Visserligen anses han då också lida av mentala problem, men förklaringen anses också ligga i hans manlighet samt känsla av äganderätt och ”maskulina depression”. Nikunen (2005) fann att om modern begår brottet på ett traditionellt kvinnligt sätt med tanke på metod och motiv, brukar media behandla fallet med större förståelse. Om modern däremot bryter mot dessa traditioner, till exempel genom att använda en ”våldsammare metod” (ex. skjutvapen) försvinner förståelsen och kvinnan blir hårdare dömd i media (Nikunen, 2005.). Dessa resultat skulle stöda tidigare forskningsresultat om det traditionellt kvinnliga beteendets betydelse för hur kvinnliga brottslingar samt deras brott beskrivs i media.

4. Forskningsfrågor

Syftet med denna studie var att undersöka hur finländska tidningar beskrev fyra finländska, kvinnliga mördare och dråpare. Denna studie inställde sig kritiskt till tidigare forsknings indelning av kriminella kvinnor som antingen ”galna” eller ”onda”. Enligt tidigare forskning fräntas ansvaret från en kvinnlig brottsling och hon får även i framtiden betraktas som feminin endast om hon blir sedd som galen efter ett aggressivt brott (Ballinger, 2000). Detta sker, om hon blir stämplad galen och inte anses vara vid sina sinnens fulla bruk. Om en kvinnlig mördare eller dråpare inte tolkas som galen kommer hennes handlingar att förbli obegripliga, då de avviker grundläggande från den traditionella kvinnorollen på grund av handlingens våldsamt och aggressivitet. I detta fall kommer kvinnan att stämplas som ond och anses ansvarig för sina brott (Weatherby, Blanche & Jones, 2008).

Jag utgick ifrån att om de kvinnliga brottslingarna blev kategoriserade galna kom ansvaret för brottet att tas ifrån henne. Om hon blev stämplad galen ansågs hon inte vara vid sina sinnens fulla bruk och det var med andra ord inte i hennes makt att besluta över sina egna handlingar. Detta skulle i praktiken ha tagit sig uttryck i ett större medialt intresse av ett svårförståeligt brott, dvs. av de orsaker som lett fram till brottet, yttre faktorer som förmildrat brottet och en mer välmenande beskrivning av kvinnan i fråga. Om de kvinnliga brottslingarna istället tolkades som onda kom de att bära ansvaret för sina brott. I detta fall skulle de fördömas mycket hårdare än om de skulle anses galna.

Mitt intresse låg inte endast i att skilja mellan brottsliga kvinnor som ansågs galna eller onda, utan även i att granska beskrivningen av brottsliga kvinnors femininitet och hur detta påverkade medias tolkning av dem. Enligt tidigare forskning (Ballinger, 2000; Berrington & Honkatukia, 2002; Weatherby m. fl., 2008) blev brottsliga kvinnor som betar sig feminint lindrigare dömda i massmedia (enligt Ballinger (2000) även i rätten) än brottsliga kvinnor som betar sig icke-feminint. Det hävdas även att kvinnor som stämplas som galna får behålla sin femininitet, medan kvinnor som stämplas som onda istället anses vara maskulina. Vidare har tidigare forskning menat att om brottsliga kvinnor anses maskulina, straffas de hårdare och det är sannolikare att de stämplas som onda än feminina brottsliga kvinnor (Ballinger, 2000). På basen av tidigare forskning samt de teorier som användes i denna avhandling var forskningsfrågorna i denna avhandling följande:

1. Kategoriseras dessa fyra finländska, kvinnliga mördare och dråpare i denna undersökning (vars offer inte är någon närstående) som antingen ”galna” eller ”onda” i finländska rikstidningar, eller kan ytterligare kategorier skönjas i materialet?
2. Framhävs dessa finska, kvinnliga mördares och dråpares kön och femininitet (eller brist på den) i de två finländska rikstidningarna?

Om analysen visade att det var möjligt att urskilja en kategorisering av de fyra kvinnorna i ”galna” och ”onda” samt om dessa kvinnors femininitet (eller brist på den) framhövdes i rikstidningarna, skulle följande forskningsfråga utrönas:

3. Finns det i de fyra fallen som analyseras ett samband mellan rikstidningarnas beskrivningar av kvinnorna som ”galna/onda” och i vilken mån deras femininitet framhävs?

Artiklarna om de fyra kvinnorna var alla hämtade från Helsingin Sanomat och Hufvudstadsbladet. På grund av att materialet var hämtat från två olika rikstidningar som skrevs på två olika språk behandlades även skillnaderna mellan framställningen av de fyra kvinnorna i de två tidningarna. Den sista forskningsfrågan var således:

4. Går det att finna en skillnad i framställningen av dessa fyra kvinnorna i Helsingin Sanomat och Hufvudstadsbladet?

4.1. Urval av fall och tidningar

För att forska kring framställningen av finländska kvinnliga mördare i media valdes fyra fall ut som det skrevs om från och med år 1999 till år 2012; Sanna Sillanpää, Virpi Butt, Katariina Pantila och Aino Nykopp-Koski. Även om en stor del av kvinnliga mördares offer är deras egna barn (Putkonen, 2003) har det valts att inte studera fall där de egna barnen har blivit mördade eller dräpta. Orsaken till detta var att motiven bakom dessa, mot närstående personer riktade dråp oftast är andra än de bakom mord av mer eller mindre okända vuxna utanför familjekretsen. Kvinnors våldsdåd riktar sig mer sällan mot främmande personer och har därför ett stort nyhetsvärde i media. Sanna Sillanpää sköt fyra män på en skjutbana i Helsingfors var av tre män dog och en skadades år 1999. Virpi Butt dödade och styckade en bekant man midsommaren 2003. Katariina Pantila dömdes för att ha mördat en patient och mordförsök av sin brorson 2010. Aino Nykopp-Koski åtalades för fem mord och sex mordförsök varav alla utom ett offer var hennes patienter.

Som tidigare påpekat är kvinnorna i fokus ytterst marginella fall och motsvarande forskning finns det begärnsat av. Kvinnorna i fråga har dock några faktorer gemensamt: kön och nationalitet. Därtill var materialet om alla fall hämtat från

samma källor. Då denna avhandling blivit inspirerad av Honkatukias och Berringtons (2002) arbete som undersökte beskrivningen av brottsliga kvinnor i media har några förändringar gjorts. Berringtons och Honkatukias jämförelse gjordes mellan två olika kvinnor som begått mycket, mycket olika slag av brott. För det första gjordes jämförelsen mellan kvinnor som kommer från olika länder och således även från två olika kulturer. Därtill jämfördes texter som kom från olika tidningar, skrivna av journalister från olika länder. I denna avhandling var alla fyra fall finländska, och alla fall undersöktes utgående från samma tidningars artiklar. Detta för att ha så lika utgångspunkter som möjligt, vilket ökade validiteten av jämförelserna.

5. Metod

Som forskningsmetod för denna studie användes kvalitativ innehållsanalys (Schreier, 2012). Denna metod lämpade sig för denna studie då forskningsmaterialet uteslutande bestod av tidningsartiklar. Innehållsanalys används i huvudsak till att analysera dokument och texter, också då man systematiskt vill gå igenom och kategorisera texters innehåll (Bryman, 2009). Innehållsanalys är även en fungerande metod att använda då man vill avslöja kategoriseringar och representationer i texter (Gillespie & Toynbee, 2006) och används därför i denna forskning. Det är även en lämplig metod, då man vill omvandla ett stort, kvalitativt material till ett lättare övergripbart format. Detta görs genom kodning av materialet i olika kategorier (Smith, 2003). För val av media valde jag att endast koncentrera mig på Finlands två rikstidningar, eftersom inkludering av flera olika mediatyper skulle ha gjort arbetet för omfattande.

Analysmetoden var teoridrivna och hade även tagit influenser från tidigare forskning. Syftet var att undersöka huruvida den dikotoma indelningen ”galen/ond” kunde återfinnas i materialet, eller om det behövdes ytterligare kategorier. Om denna dikotoma indelning gick att finna var det även i denna studies intresse att se om den sammanhänge med i vilken grad brottslingens beteende och habitus beskrevs som feminint eller maskulint, samt hur ansvaret för

kvinnornas handlingar beskrevs. Det undersöktes alltså, om det gick att hitta belägg för de tre modellundersökningars resultat i denna studies material.

Validiteten av dessa forskningsresultat var beroende av hur korrekta tolkningar av materialet gjordes. Eftersom det största intresset i artiklarna var latent åsikter och ställningstaganden om kvinnorna var det utmanande att analysera materialet. Målet var att analysera om det fanns att utläsa dikotomin ”galen/ond” bland kvinnorna och om denna tudelning påverkades av kvinnornas femininitet eller brist på den. För att försäkra att detta mättes följdes tidigare forsknings exempel (Ballinger, 2000; Weatherby m. fl, 2008) och beskrivningarna av kvinnornas utseende, beteende och personlighet var i särskild fokus. Då kodningsramen var en hjälpsam metod att indela materialet i olika kategorier var analysen av fallen gjord på helheten av beskrivningarna. Förutom resultaten av kodningen gjordes tolkningen även av uppfattningen, stämningen och tonen av beskrivningarna.

Vad som tolkades som galenskap och ondska baserade sig på tidigare forskning kring ämnet. Ord som fungerade som synonymer för dessa (t.ex. instabil, paranoid, irrationellt beteende för galenskap och känslökall, brutal för ondska) underlättade tolkningen av dikotomin. Ord eller beskrivningar som enligt tidigare genusforskning (t.ex. MacDonald, 1995) och ambivalent sexism (Glick & Fiske, 1996) har blivit beskrivna som stereotypiskt feminina eller maskulina (t.ex. skör, elegant, högklackade skor för femininitet och våldsam och aggressiv för maskulinitet) användes för tolkningen. För att reliabiliteten av denna studie skulle vara hög beskrevs analysprocessen så detaljerat som möjligt (se nedan).

5.1. Material

Tidningarna som användes var Helsingin Sanomat (HS) och Hufvudstadsbladet (HBL). Artiklarna var 188 till antal, 101 stycken från HS och 87 från HBL. Syftet var att granska hur tidningarna beskrev kvinnor som mördad och dödat. Urvalet av artiklar var heltäckande. Målet har varit att få med alla artiklar från dessa två tidningar som berör de fyra fallen jag undersöker. På grund av insamlingsmetodernas karaktär kan det dock ha skett bortfall. En av

forskningsfrågorna innebar att se om det fanns en skillnad mellan den finskspråkiga rikstidningen som läses av majoriteten av befolkningen (HS) och den svenskspråkiga rikstidningen, i huvudsak riktad till en minoritet med annat modersmål (HBL). Tidsperioden från vilken jag sökte artiklarna var från och med det första mordet av de fyra kvinnorna jag koncentrerar mig på har skett, fram till den senaste artikeln jag hade tid att analysera förrän jag lämnade in arbetet. I praktiken är det endast från det senaste fallet, Aino Nykopp-Koskis fall, som det möjligen har utelämnats någon artikel som inte hann med i analysen på grund av att fallet är relativt färskt. Den första artikeln i materialet utkom 22.2.1999, dagen efter att Sanna Sillanpää sköt fyra män på en skjutbana på Albertsgatan. Den sista artikeln som inkluderades i materialet utkom den 23.11.2012, vilken behandlade Aino Nykopp-Koskis besvärstillstånd som inte hade beviljats av högsta domstolen.

Insamling av forskningsmaterialet skedde på olika sätt. Alla artiklar om de fyra kvinnorna i Helsingin Sanomat fanns i tidningens digitala arkiv och hittades med hjälp av sökord (som t.ex. kvinnornas namn, vapen, område mordet skedde, medias smeknamn på kvinnorna etc.) och genom att avgränsa sökning/kvinna till den tid, då brottet skett och från denna tidpunkt tills den slutgiltiga domen avkunnades. Artiklarna från HBL om Katariina Pantila och Aino Nykopp-Koski samlades från tidningens digitala arkiv. För att komma åt artiklarna från de digitala arkiven behövdes prenumeration av tidningarna. Eftersom HBLs digitala arkiv endast innehöll alla artiklar från och med år 2006 har HBLs artiklar om Sanna Sillanpääs och Virpi Butts fall sökts från Nationalbiblioteket i Helsingfors genom att gå igenom tidningens mikrofilmer.

Innehållsanalysen var kvalitativ eftersom antalet fall som det var möjligt att studera blev få. Detta berodde på att det inte fanns så många kvinnliga, finländska, uppmärksammade mördare, vars offer inte varit deras egna barn. På grund av att fallen Sillanpää, Butt, Pantila och Nykopp-Koski har blivit mycket uppmärksammade och fått stort utrymme i media fanns det dock ett stort material att utgå från. Anneli Auer, vilket är ett av de mest uppmärksammade fallen i Finland under senaste decennier, har uteslutits ur denna analys på grund av att

fallet var så förbryllande (och ännu oklart) att det ansågs svårt att jämföra med de andra fallen.

5.2 Kodningsram

Kodningsramen som behövs inom kvalitativ innehållsanalys kan antingen skapas på basis av materialet eller utgående från en teoretisk referensram (Smith, 2003; Schreier, 2012). I denna avhandling utgick jag ifrån både teorin om ambivalent sexism och dikotomin galen/ond. Materialet har även påverkat kodningsramen. På basis av teorierna som behandlades samt tidigare forskning om ämnet visste jag vad jag sökte efter i materialet. Efter att jag läst igenom hela materialet ett antal gånger hade jag en helhetsbild av hur kodningsramen skulle se ut för att kunna utvinna största möjliga mängd information från materialet. Denna studie har tagit influenser från tidigare forskning, särskilt från Weatherby, Blanche och Jones (2008) forskning kring skillnaderna mellan medias tolkning av mördarna Aileen Wuornos och Andrea Yates. Weatherby, Blanche och Jones (2008) använde sig också av innehållsanalys men nämnde inte om de utfört en kvantitativ eller kvalitativ innehållsanalys.

Kodningsramen hade tre hierarkinivåer (huvud-, under- och subkategorier) med fem huvudkategorier: Brott, Polisarbete, Rättegång, Misstänkt och Övrigt. En stor del av artiklarna behandlade mer än bara ett av ovanstående ämnen, och då kodades den artikeln in i flera kategorier än en. Då denna studies intresse var att se hur tidningar beskrev de fyra misstänkta, delades huvudkategorin "Misstänkt" in i ytterligare sju underkategorier: Motiv, Utseende, Personlighet, Beteende, Bakgrund, Yrke och Övrigt. I en artikel kunde fler än en av underkategoriernas ämnen behandlas, och då kodades den artikeln in i fler underkategorier. Underkategorierna "Utseende", "Personlighet" och "Beteende" delades alla in i tre subkategorier: Feminint, Maskulint och Androgynt.

5.2.1 Kodningens beslutsregler

För att indelningen av artiklar enligt ämne skall vara konsekvent och för att försäkra att samma logik används för varje artikel föreslår Schreier (2012) att det alltid skall skrivas ”kodningsregler” (eng. decision rules) om hur materialet skall kodas då man använder kvalitativ innehållsanalys som metod. Dessa beslutsregler definierar vilka alla artiklar passar in i vilka kategorier. Då flera kategorier tack vare sitt namn var självklara, krävde andra en kort förklaring.

Huvudkategoriernas beslutsregler var följande (se schema 1): Till huvudkategorin ”Brott” hörde, förutom beskrivningar om brott som behandlades i huvudsak, de tidigare brott som den misstänkta blivit anklagad och/eller dömd för. Om brottet dock endast nämndes i en mening för att ”uppfriska minnet” hos läsarna kodades artikeln inte i denna kategori. Även de artiklar som innehöll beskrivningar eller intervjuer av offren kodades till huvudkategorin ”Brott”. Artiklar som kodades under huvudkategorin ”Polisarbete” behandlade polisens utredning av fallet, kritik av polisens arbete samt intervjuer av polisens talesman, kommissarie etc. Till huvudkategorin ”Rättegång” kodades de artiklar som behandlade skadestånden offren begärde av den misstänkta samt artiklar som handlade om häktning av den misstänkta, artiklar som behandlade rättegången, dess process, närmandet av rättegången, om domen överklagas, tingsrätten, hovrätten och Högsta Domstolen. Även artiklar som beskrev vad den misstänkta är anklagad för eller kan bli anklagad för kodas under rättegångar. Hit kodades även de artiklar som behandlade de misstänkta tidigare rättegångar om sådana rapporterats. Den näst sista huvudkategorin var ”Övrigt”, och alla de övriga artiklar som inte hör till någon av de andra huvudkategorierna kodades hit. Det vore till exempel artiklar som behandlar skjutvapentillstånd, mentalvård, psykiska sjukdomar, mm. Artiklarna kodades enligt vilka teman de behandlade och inte varje enskild mening för sig. Till exempel, om en artikel behandlade den misstänkta, brottet samt rättegången, kodades den till alla tre av dessa huvudkategorier.

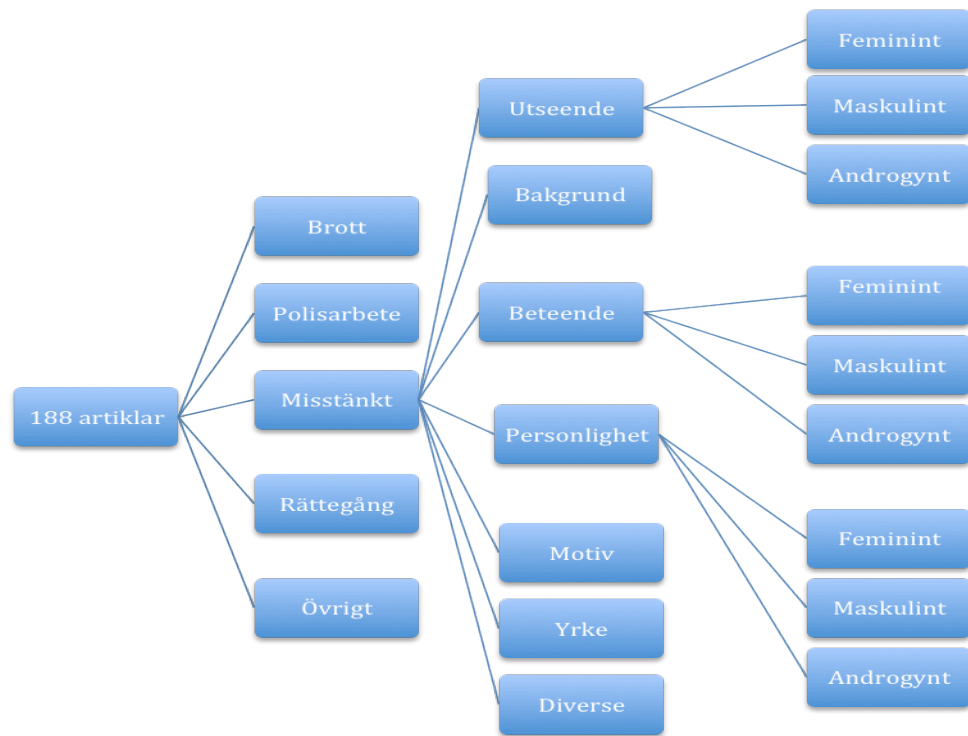
Den sista huvudkategorin ”Misstänkt” är den bredaste huvudkategorin, och innehöll alla kodningsramens underkategorier (samt subkategorier). Till huvudkategorin ”Misstänkt” kodades alla artiklar som behandlade den misstänkta

i bredare bemärkelse än att den nämnde hennes ålder, hennes kön eller hennes namn. Huvudkategorin har sju underkategorier: utseende, beteende, personlighet, bakgrund, motiv, yrke samt övrigt.

Till ”Utseende” kodades artiklar som beskrev den misstänkta utseende: kläder, klädstil, högklackade skor, smink, frisk/sjuk, fräsch, trött ung, gammal, etc. Till ”Personlighet” kodades artiklar som behandlade sinnesundersökningens resultat, beskrivningar av hurudan den misstänkte var/är mer generellt och bestående personlighetsdrag. Underkategorin ”Beteende” innehöll artiklar som beskrev den misstänkta beteende under rättegången, förhören innan åtalen väcktes samt familjens, vänners och kollegers beskrivningar av beteendet (eller dess förändring). ”Beteende” kategorin innehöll även artiklar som beskrev hur den misstänkta reagerat på vad hon är anklagad för (förblir tyst, förnekar, erkänner).

De tre ovanstående underkategorierna delades alla in i följande tre subkategorier: ”Feminint”, ”Maskulint” och ”Androgynt”. Syftet var att försöka urskilja huruvida rikstidningarna beskrev de misstänkta kvinnornas beteende, utseende och personlighet i feminina eller maskulina ordalag. Om det inte gick att urskilja eller om en sådan uppdelning inte fanns i texten kodades deras beteende, utseende och personlighet som androgynt. I alla fyra fall har sinnesundersökningens resultat automatiskt kodats som ”Androgynt”, eftersom sinnesundersökningens resultat inte speglar tidningens tolkning och beskrivning av de kriminella kvinnorna, utan varit ett expertutlåtande som framförts i rätten.

Till underkategorin ”Bakgrund” kodades artiklar som beskriver de misstänkta tidigare brott (som inte var orsaken till medias intresse) samt beskrivning av den misstänkta tidigare arbetsplatser, skolprestationer, utbildning, barndom etc. Underkategorin ”Motiv” innefattade alla artiklar som spekulerar eller nämner/behandlar den misstänkta motiv till brottet/brotten. Kategorin ”Yrke” inkluderade alla artiklar som nämnde den misstänkta yrke (ex skötare eller sjukskötare), och underkategorin ”Diverse” inkluderade artiklar som på något annat sätt beskrev den misstänkte, all övrig information som till exempel var hon bodde, hennes finansiella situation, hennes hobbyer, civilstånd och moderskap.

Schema 1: Kodningsram

Fallen i denna analys är inte tillräckligt många för att kunna generalisera resultaten, och det är inte heller syftet i ett kvalitativt arbete. Resultaten av detta arbete kan möjligtvis belysa huruvida synen på vad som är feminint och vad som inte är det påverkar hur kvinnliga brottslingars våldsdåd tolkas. Tolkningen baserar sig då troligtvis på om deras beteende, utseende och karaktär är feminint eller inte.

6. Resultat

Tidigare forskning antar att kriminella kvinnors framställning i media går att klassificeras i två kategorier; ”galen” eller ”ond”. Sammanfattningsvis kan konstateras att i de fyra fall som undersökts i föreliggande undersökning utgående från två rikstidningar har denna dikotoma indelning kunnat skönjas, men varit för enkel för att uttömmande kunna tillämpas. Varken Helsingin Sanomat eller Hufvudstadsbladet har lyckats undvika överflödiga hänvisningar till könet (t.ex ”naishoitajatar”, HS 6.6.2009), vilket gäller både i rubrikerna (se bilaga nr 1) och i

texten. Femininiteten (eller bristen på den) av kvinnorna har på så sätt presenterats, men har inte varit närvarande konsekvent eller hela tiden. Tidningarna har i alla av de fyra fallen presenterat en motstridig bild av kvinnorna i ljuset av avhandlingens teorier, och gett en mer komplicerad beskrivning av kvinnorna än att de antingen skulle vara ”onda” i motsats till ”galna” kvinnor.

6.1. Presentation av de fyra fallen

Då tre av fyra fall undersökta i denna studie behandlade kvinnor som mördat eller dräpt för dem okända personer (i Virpi Butts fall var offret en bekant från föregående kväll) och haft fler offer än ett, är det frågan om ytterst ovanliga fall som behandlats. Nedan presenteras fallen enskilt efter varandra. Presentationerna berikas med citat som ansetts belysa tonen i vilken kvinnorna beskrevs samt skillnaderna mellan tidningarnas presentationer. Eftersom analysens syfte har varit att undersöka hur de fyra kvinnorna beskrivs i media anses tidningarnas ordval och underton vara av särskilt viktiga. Likaså vilka aspekter som lyfts fram som viktiga i de olika fallen. En översättning från originalspråk till svenska har i detta fall ansetts fungera emot undersökningens syfte. Av denna orsak har de finskspråkiga citaten från HS inte översatts utan presenteras i deras ursprungliga form. Kvinnorna presenteras i historisk ordning, börjande med Sanna Sillanpää, därefter Virpi Butt och Katarina Pantila, och till sist Aino Nykopp-Koski. All information som presenteras om de fyra kvinnorna baserar sig på materialet som analyserats.

6.1.1 Skjutbanemorden på Albertsgatan 1999 – Sanna Sillanpää

Materialet om Sanna Sillanpää bestod av 58 artiklar, 35 av dem var från Helsingin Sanomat och 23 av dem från Hufvudstadsbladet. De första artiklarna om Sanna Sillanpää beskrev vad som hade hänt då Sillanpää hade dödat tre män och försökt döda en fjärde på Albertsgatans skjutbana den 21.2.1999. Brottet beskrevs i HS som ett ”blodbad” (fin. ”verilöyly”, Kiuru, HS 22.2.1999) och de första artiklarna präglades av en förundran över vad som hade hänt. En typisk beskrivning av

Sillanpää i HS i det här skedet löd ungefär såhär: ”*Kolmoissurmasta epäilty 30-vuotias nainen asuu Espoon Leppävaarassa. Hän on ammatiltaan atk-suunnittelija. Hänellä ei ole rikollista menneisyyttä.*” (Kiuru, HS 23.2.1999). Hufvudstadsbladets beskrivning av Sillanpää vid samma tidpunkt var längre och annorlunda, med personligare fokus på den misstänkta:

Bilden av den mordmisstänkta kvinnan klarnar inte. Hon var ett mysterium också för sina grannar i våningshuset i Alberga centrum. ”Hon var en enstöring. Jag såg henne aldrig i sällskap av andra människor. Hon talade inte mycket utan gick tyst för sig själv”, berättar en granne. (Bruun, HBL 24.2.1999).

Under de följande dagarna och veckorna kritiserades polisens arbete och det beskrevs noga hur fallet framskred, när pistolen hittades (Kiuru, HS 24.2.1999), händelseförloppet på skjutbanan i detalj samt hur och för vad Sillanpää häktades (Kiuru, HS 25.2.1999)(och omhäktades då hon inte närvarit vid första häktningen (Savolainen, HS 26.2.1999)). I början av mars gavs Sanna Sillanpääs namn ut första gången i Helsingin Sanomat (Niinivaara, HS 2.3.1999). Detta var ytterst ovanligt, då namnet på den misstänkta oftast ges ut först då den misstänkta blivit dömd skyldig i domstolen. I samband med detta märktes ett intensivare försök att förstå motivet bakom brotten samt ett större intresse av själva kvinnan bakom brottet. Följande citat beskrev stämningen i många artiklar. Sillanpää beskrevs i ett mer välvilligt ljus då det började klarna att det är frågan om en kvinna med djupa, psykiska problem:

Tutkinnanjohtaja, rikoskomisario Kari Tolvanen vahvistaa, että Sillanpäästä tuli pelokas ja yksin pysyttelevä syksyllä 1997. (...) Huhua tapahtuneesta raiskauksesta en kuitenkaan vahvista. Kyseessä on tapahtuma tai tapahtumasarja, jossa epäiltyä on pahasti väärin kohdeltu. (HS 26.3.1999)

Under hela den tiden Sillanpää var häktad gav förhören inga svar, och under rättegången sade hon endast två ord: ”en ole” (jag gjorde det inte) (Ojansivu, HS 1.6.1999), då hon tillfrågades om hon var skyldig till de brott hon var åtalad för. Det gick att utläsa en förundran över Sillanpääs tystnad i båda tidningarna. Av alla fyra kvinnor var Sillanpää den vars utseende beskrevs mest. Följande citat är från

tidpunkten då rättegången inleddes, och beskriver Sillanpääs utseende med ord som syftade på traditionell femininitet: *”Oikeussalissa istui kyyryssä hentorakenteinen nuori nainen sinisessä tuulitakissa, jonka hupun hän oli vetänyt päähänsä. Epäilty suojasi kasvonsa paperiarkilla sen ajan, kun tiedotusvälineet olivat salissa.”* (Savolainen, HS 26.2.1999)

Sillanpääs föräldrar, syster, kolleger samt vänner och grannar intervjuades och alla ansåg hennes handlingar vara oförklarliga (Niinivaara, HS 1.6.1999). I både Helsingin Sanomats samt Hufvudstadsbladets försök att besvara frågan ”varför?” framkom spekuleringar om att TV-serien X-Files skulle ha påverkat Sillanpää, likaså systemens påstående att Sillanpää blivit våldtagen sommaren 1996. Det som alla intervjuade dock sagt var att Sillanpää hade förändrats efter den sommaren, hon hade blivit mer inbunden och börjat visa paranoida drag:

Avoimesta ja tulevaisuuttaan suunnittelevasta nuoresta naisesta tuli pelokas, sulkeutunut ja hiljainen. (...) Töihinmeno kävi vaikeaksi. Sillanpää kertoi vanhemmilleen, että joku oli laittanut kuuntelulaitteita työpaikan kahvihuoneeseen, kotiin ja puhelimeen. Kotona Sillanpää piti verhot aina ikkunoiden suojana. (Niinivaara, HS 1.6.1999)

Då Sillanpääs föräldrar märkte förändringen i deras dotter hade de försökt hjälpa henne. Halvt på tvång gick Sillanpää med på öppenvård. Under rättegången beslöt rätten att Sillanpää skulle genomgå en sinnesundersökning, varvid det framkom att Sillanpää led av paranoid schizofreni. På grund av det blev hon inte straffad för brottet då hon inte var vid sina sinnens fulla bruk när skottlossningen skedde (Ojansivu, HS 28.9.1999). Fallet fördes vidare till hovrätten för att överklagas, men försöket gav inga resultat. I Sillanpääs fall ansågs hennes psykiska sjukdom förklara brottet till den grad, att den även ansågs vara tillräcklig bevekelsegrund: *”Miksi hän ampui? Varmaa tietoa ei tule olemaan, mutta mielentilatutkimuksesta on luettavissa, että ne olivat syyntakeettoman ihmisen tekoja”, Niemi toteaa loppulausunnossaan.”* (Ojansivu, HS 28.9.1999). Hufvudstadsbladet beskriver Sillanpääs beteende under rättegången på följande, aningen fördömande, sätt: *”Kvinnan föreföll under rättegången och polisförhören till det yttre totalt oberörd av det hon anklagades för. Hon har inte heller med ett ord svarat på frågorna om motiven.”* (Lundberg, HBL 12.6.1999).

Efter att det framgått att Sillanpää led av paranoid schizofreni skrevs ett par längre artiklar i HS söndagsnummer om schizofreni samt om mentalsjukhus och mentalvård. Orsaken bakom det kan möjligen vara tidningarnas försök att göra ett oförklarligt brott förståeligt. I samband med detta intervjuades experter om sjukdomen samt mentalsjukhus. I en av artiklarna intervjuades emeritusprofessor Yrjö O. Alanen, som arbetat med personer som lider av schizofreni i flera decennier, och igen betonades Sillanpääs sjukdom som orsak till hennes brott:

Suunniteltu Sillanpään teko varmaankin oli, mutta sairain perustein. Suunnitelma oli sairaudesta johtuva, sairaaseen elämysmaailmaan pohjautuva ja siitä käsin motivoitu” (...) Useimmat skitsofreniaa sairastavat ovat hyvin passiivisia, melkein kilttejä ja hyvin herkkiä ihmisiä. Vaikka herkkähän Sillanpääkin varmasti on. (Nykänen, HS 3.10.1999)

Båda tidningarna i det stora hela målade upp en bild av Sanna Sillanpää som en sjuk individ som det är synd om. HBLs beskrivning av hela fallet var från början mera fördömande, vilket framgick genom användan av ord som ”kallblodig” och ”trippelmörderska”. Den mest iögonfallande skillnaden var HBLs mer personinriktade samt sensationssökande stil att behandla fallet jämfört med HS försök att vara mer objektiv. Detta märktes speciellt i artiklarnas rubriksättning. Nedan presenteras exempel på två sensationssökande samt stämplande rubriker, båda från HBL:

”Trippelmörderskans syster: Hon våldtogs 1996” (Lundberg, HBL 1.6.1999)

”Pappans rörande vittnesmål – Trippelmörderskan sinnesundersökes” (Lundberg, HBL 3.6.1999)

Beskrivningen av Sanna Sillanpääs fall skiljde sig på flera olika sätt från de andra fallen. Sillanpääs fall väckte en hel del debatt och uppmärksamhet, vilket märktes på antalet artiklar skrivna om henne i de finska rikstidningarna. I samband med skjutbanedräpen skrevs en del artiklar om hur svårt det är att få hjälp för psykiska problem i Finland, både för den som personligen behöver det och hur svårt det är för närstående att få hjälp för sina barn/föräldrar/vänner. Därtill behandlades vapentillstånd samt när det är motiverat att ha skjutning som fritidsintresse och

vilka restriktioner det borde finnas på skjutbanor. Sillanpääs fall väckte en hel del debatt och uppmärksamhet, vilket märks på antalet artiklar skrivna om henne i de finska rikstidningarna. Detta fall skiljde sig även från de andra tre fallen på så sätt att offren nämndes oftare, HS nämnde offren i fem artiklar med ålder och yrke, vilket inte förekom i samma grad i de andra fallen.

Eftersom forskningsfrågan i denna studie var hur kriminella kvinnor beskrivs i media samt om det går att finna en indelning av dessa kvinnor i kategorierna ”galen” och ”ond” är det något som varit i fokus även i artiklarna som behandlade Sillanpää. Sillanpääs fall var det enda av de fyra fallen som också undersökts i tidigare forskning (Berrington & Honkatukia, 2002). Det var därför speciellt intressant, då hon redan blivit stämplad galen i media. Sillanpää beskrevs konsekvent som mentalt sjuk, vilket synes vara en plausibel förklaring till hennes våldsdåd. Sillanpääs fall är mycket ovanligt och unikt i finländsk brottshistoria, och har på grund av det fått stort utrymme i media. Även om det är möjligt att mer sensationssökande skrivelser och en mer stereotypisk beskrivning av henne gick att finna i kvällstidningar hade rikstidningarna, har speciellt HS strävat efter att ge en objektiv bild av Sillanpää.

Bland artiklarna om Sillanpää kunde dikotomin ”galen/ond” inte skönjas helt entydigt. Av de fyra fallen var dock beskrivningen av Sillanpää den som mest påminde om beskrivningen av en ”galen” kvinna. Sillanpää konstaterades icke tillräknelig för sitt, för en kvinna väldigt ovanliga brott. Att Sillanpää uppfattades vara en sjuk individ framkom i flera artiklar, och att detta räckte som motiv framgick till exempel i Yrjö Alanens kommentar i HS (Nykänen, HS 3.10.1999). Det gick inte heller att utläsa en entydig koppling av kategoriseringen ”galen” till beskrivning av kvinnligt beteende. Det beteende som beskrevs syntes mer stå för sårbarhet och bräcklighet, egenskaper, som inte enbart kan klassificeras som kvinnliga.

6.1.2 Styckesmordet midsommaren 2003 – Virpi Butt

Sammanlagt finns det 19 artiklar i mitt material som behandlar Virpi Butt, 11 stycken från HS och 8 stycken från HBL. Intresset av det här fallet var litet jämfört med de andra fallen. I HBL var hälften av de 8 artiklar om fallet endast små notiser.

Butt var till en början misstänkt för att ha deltagit i två skilda styckesmord, ett som skedde i slutet av maj 2002 och ett som skedde midsommarafton 2003. I de första artiklarna om Butt var det svårt att skilja mellan vad Butt misstänktes för och vad hennes medbrottsling, Janne Hyvönen misstänktes för (HS 9.7.2003). Så småningom framgick det att Hyvönen åtalades för det styckesmordet som hade skett år 2002 hemma hos Butt i Tammerfors, och Butt åtalades för mordet som hade skett midsommarafton 2003 i Birkala. Båda åtalades även för brott mot griftefrid samt skyddande av brottsling, i deras fall skyddande av varandra (Sandström, HS 28.8.2003). De åtalades relation och Butt beskrevs på följande sätt:

”Tampereen johtava kihlakunnansyyttäjä Jouko Nurminen painotti vastaajien erityislaatuista keskinäistä suhdetta ja sitä, että kyseessä ei ole kaksi erillistä murhaa, vaikka niissä toimeenpanija on eri henkilö. Hän kiinnitti huomiota ulkoisen järjellisen motiivin puuttumiseen. Lisäksi syyttäjä totesi, että molemmat vastaajat suhtautuivat esitutinnan aikana tehtyihin tekoihin piittaamattomasti, huvittuneesti ja jopa ylpeillen. Syyttäjän mukaan tämä koskee erityisesti naissyytettyä. (Sandström, HS 10.9.2003)

Vid båda mordtillfällena var alla inblandade starkt alkoholpåverkade. Det första offret hade varit så kraftigt berusad att han inte hade varit kapabel att försvara sig själv, när han blivit knivhuggen. Han hann lida en längre tid innan han slutligen dog av knivhuggen. Hyvönen hade därefter kapat av hans huvud och fingrar samt tatueringar för att offret inte skulle kunna identifieras. Offrets likdelar har än idag inte hittats. Tidningarna har även rapporterat att det skulle ha skett kannibalism i samband med det första mordet. Mordet skedde hemma hos Butt. Butts två barn var närvarande i lägenheten (Sandström, HS 10.9.2003).

Asunnossa oli tappamisen aikana naispuolisen syytetyn kaksi lasta. Heistä toinen nukkui samassa huoneessa, jossa uhri tapettiin, ja toinen oli kesken tapahtuman tullut ovelle. Tämän jälkeen naissyytetty oli mennyt lasten kanssa toiseen huoneeseen. (Sandström, HS 10.9.2003)

I citatet ovan nämns för första gången att Butt är en moder. Även om omständigheterna beskrivna ovan framställer Butts moderskap i negativt ljus behandlades eller ifrågasattes inte hennes moderskap i senare skede i någondera av tidningarna. Butts andel i det första mordet fastslogs vara medhjälp i undanröjande av kroppsdelarna samt skyddande av Hyvönen.

Det andra mordets offer hade Butt lärt känna kvällen före midsommarafton 2003 varefter hon tillbringat natten tillsammans med hos offret i Birkala. Nästa kväll hade de träffats igen på en bar. Offret, en 50-årig kvinna, Butt samt en bekant till Butt, en 24-årig man som trodde att det fanns droger till salu hade från baren gått hem till offret. När det framgick att det inte fanns droger började offret och den 24-åriga mannen gräla. För att försvara sin gamla bekanta hade Butt knivhugget offret. Butt påstod att första knivhugget var ett misstag. Offret blev knivhugget många gånger. Offret var vid liv en tid efter överfallet, men ingen ringde efter ambulans och offret dog. Butt kontaktade Hyvönen, som den kvällen satt barnvakt för Butts barn och bad om hjälp att bli av med liket. Hyvönen hjälpte Butt stycka liket och föra delarna till två olika sopkorgar i Nokia. Efter mordet berättade Butt om vad som skett till flera personer, men de flesta tog henne inte på allvar: *”Nainen kertoi juhannusyönä asiasta useille ihmisille, joista useimmat eivät uskoneet häntä. Yksi heistä soitti poliisille ja myöhemmin juhannusyönä nainen itse ilmoitti asiasta poliisille.”* (Sandström, HS 11.9.2003).

Under rättegången gjordes en sinnesundersökning av Butt och Hyvönen som visade att båda var vid sina sinnens fulla bruk, då de två morderna skedde. Butt nekade mord, men medgav dråp och skyllde på hormoner och anabola steroider som hon hade tagit några år tidigare, då hon hållit på med styrketräning. Butt och mäns uppfattning av hennes beskrivs på följande sätt: *”Syyttäjä luonnehtii naissyytettyä monien todistajien kertomuksiin viitaten arvaamattomaksi ja väkivaltaiseksi, jota miehet pelkäävät.”* (Sandström, HS 13.9.2003).

Butt blev dömd till livstids fängelse. Samma HS artikel som utkom med domen meddelade Virpi Butts namn samt hennes medverkan i Renny Harlins TV-serie ”Gladiaattorit”. HBL hade informerat om medverkan i TV-serien i ett tidigare skede. Inget motiv framgick i någotdera av fallen. HS nöjde sig med att konstatera detta: *”Murhat olivat poikkeuksellisen raakoja ja tekijät täydessä ymmärryksessä, mutta syytä kumpaankaan tekoon ei löytynyt.”* (Hyvärinen, HS 10.6.2004), medan HBL istället fick ett expert utlåtande som menade att förklaringen kan ligga i förövarens bakgrund: *”Det måste ha skett någon allvarlig störning i gärningsmannens barn- eller ungdom som senare i livet förstärkts.”* (intervju av överlärare i beteendevetenskaper Jaakko Kauppila. Lumdberg, HBL 11.9.2003).

Virpi Butts fall skiljde sig avsevärt från Sillanpääs. Artiklarna väckte inga sympatier gentemot Butt och det nämndes mycket lite om omständigheterna som kan ha lett fram till mordet. Över huvudtaget skrevs det förvånansvärt lite om Butts fall, vilket av flera orsaker är förbryllande. För det första var det frågan om ett fall i vilket en man och en kvinna hade en mycket säregen relation, vilket nämns i ett av citaten ovan. Dynamiken mellan Butt och Hyvönen påminde om ”Bonnie och Clyde” och var också ovanlig inom finländsk brottshistoria. För det andra hade Virpi Butt ett förflutet i media från tidigare år då hon deltog i TV-serien ”Gladiaattorit”, vilket borde ha gjort intresset för fallet mycket större. För det tredje innehöll fallet ytterst ovanliga och råa faktorer, som styckning och kannibalism. Av de fyra kvinnorna som analyseras i den här avhandlingen beskrevs Butt minst med ord som hänvisar till feminitet. Tvärtom beskrevs hon som aggressiv, våldsam, rå och oförutsägbar. Associationen som väcks av mordet, stymningen, samt behandlingen av hennes barn är att kvinnan i fråga är ond. Det är dock en association och inte ”en allmän åsikt” som framgår i varje artikel om fallet. I en av HBLs åtta artiklar om Butt intervjuas dock en polispsykolog, som menar att i och med Hyvönens och Butts styckmord har *”ondskans gräns blivit nådd”* (HBL 11.9.2003), vilket jag har tolkat vara tidningens ställningstagande av Butts fall.

Sammanfattningsvis verkade Butt kategoriseras som ”ond” och det kunde skönjas en koppling till att hon också beskrevs med attribut som associeras till traditionell

maskulinitet. Samtidigt skiljde sig arten av Sillanpääs och Butts brott. Det förstnämnda verkade ske i stundens ingivelse, och då det senare till synes verkade vara en impulsiv handling var följden av brottet (styckningen och undanröjningen) i högre grad planerat och utfördes på ett brutalt sätt. Oberoende av förövarens kön skulle det sistnämnda brottet sannolikt kategoriserats lika i rättsvetenskapliga termer, att förövaren var tillräknelig och vid sina sinnens fulla bruk, då brotten begicks.

6.1.3 Insulinmordet i Nokia 2007 – Katariina Pantila

Katariina Pantilas fall var det enda fallet som det har skrivits mer om i HBL (26 artiklar) än i HS (21 artiklar). De första artiklarna om Pantilas fall meddelade endast att en sjukskötare gripits på grund av misstankar om förgiftning av två utvecklingsstörda patienter (HS 12.8.2007). Pantila hölls häktad på grund av misstankar om mord, mordförsök samt grov misshandel. I början misstänktes motivet vara att Pantila ville hjälpa patienterna genom att utföra eutanasi, men misstankarna om grov misshandel talade mot den teorin (Harju, HS 14.8.2007). Pantila hävdade konsekvent att hon var oskyldig. HBL hade från början beskrivit Pantilas fall mer personinriktat än brottsinriktat. Av de två tidningarna var det endast HBL som nämnde hennes familj, hennes make och son. I följande citat beskrevs Pantilas hobbyer och bakgrund:

Efter studentexamen flyttade kvinnan från huvudstadsregionen till Tammerfors där hon utbildade sig till sjukvårdare. Hon avtjänade värnplikten som frivillig och utövade flera idrottsgrenar, hon blev bland annat två gånger finsk ungdomsmästare i en precisionsgren och uttagen till ungdomslandslaget. Också efter att hon gift sig fortsatte kvinnan att motionera. Hon deltog i olika cykeljippon och spelade aktivt golf. (Bruun, HBL 14.8.2007).

I samband med att Pantilas bakgrund utreddes framkom tidigare brott. Något år tidigare hade Pantila stulit från sin tidigare arbetsplats (en supermarket) pengar och saker för en summa på 20 000 euro (HS 1.9.2007). Pantila dömdes inte för stölden, då domstolen ansåg att hon uppvisade ånger samt att domen skulle försvåra hennes möjlighet att få arbete inom vårdbranschen i framtiden

(Lundberg, HBL 16.8.2007). I samband med att Pantilas bakgrund utreddes beskrev HBL Pantilas beteende som märkligt och avvikande:

Personer i den mordmisstänkta närmiljö avslöjar nu dagligen nya märkliga detaljer i kvinnans beteende. Hon har bland annat gått i shorts sommar och vinter, klätt sin egen son i flickkläder, verkat frånvarande och har misstänkts för snatterier och stölder i flera olika sammanhang. (Lundberg, HBL 17.8.2007)

Så småningom framkom det att offret för mordförsöket var Pantilas 8 månader gamla brorson. Omständigheterna kring förgiftningsfallen var oklara ännu i det skedet. Ur artiklarna gick det att utläsa en förundran över vad Pantila anklagades för, särskilt då det inte gick att finna ett förståeligt motiv. Pantilas arbetskollega beskrev de känslor situationen hade väckt på Pantilas föregående arbetsplats på följande sätt, då HS intervjuade henne: "Tyrmistys on erityisen suuri, sillä epäiltyä pidettiin erityisen mukavana ja osaavana. (...) Osastoilta oli kehuttu tätä uutta työntekijää, reipasta nuorta naista." (Siivonen, HS 19.8.2007).

Beskrivningen lyfte fram att Pantilas arbetskamrater uppfattat henne som trevlig, kompetent och duktig. Samtidigt väcktes misstankar över att det skulle finnas fler offer från den tid då Pantila arbetade som sjuksköterska på vårdhemmet i Ylöjärvi, och polisen utredde orsakerna till 11 flera dödsfall (Manner, HS 18.8.2007). Det visade sig vara för svårt att fastställa om dödsorsaken var en för stor mängd insulin injicerad i kroppen, och som följd åtalades Pantila bara för ett mord, ett mordförsök, ett försök till grov misshandel och ett försök till misshandel (FNB, HBL 30.8.2008). Innan åtalen väcktes spekulerades det dock om antalet personer Pantila möjligen hade tagit livet av:

Poliisi pitää sairaanhoitajaa syyllisenä kahden kehitysvammaisen murhiin insuliinilla, ja jutussa ovat harvinaisia tekijä, uhrin ja tekotapa. Ja nyt uusi tieto on, että hoitaja on saattanut aiheuttaa myös iäkkään naisen kuoleman morfiinilla jo kuukausia ennen Ylisen tapahtumia. Alkaa muistuttaa tv-sarjan käsikirjoitusta, jossa vain motiivi puuttuu. (...) Jos sairaanhoitajan tapauksessa murhaepäilyt pitävät läpi tuomioistuinten, 26-vuotiaan naisen teot alkavat vaikuttaa lähes sarjamurhaajan teoilta. (Harju, HS 20.11.2007)

När rättegången körde igång behandlades först fallet med mordförsöket på brorsonen. En del underliga omständigheter samt motstridiga utlåtanden utreddes och Pantila fortsatte neka till alla anklagelser. Åklagaren menade att orsaken till mordförsöket skulle vara Pantilas hat mot hennes brors fru, men motivet förblev dock oklart. Även Pantilas underliga beteende då hennes brors fru var gravid behandlades. Pantila försökte under graviditeten övertala sin svägerska att inte följa läkarråd, att hon skulle stanna i sängen då hon var gravid, eftersom hennes läkare egentligen ansåg att hon var en hypokondriker. Om svägerskan skulle ha ignorerat sin läkares råd och trott på Pantila, skulle hon ha försatt fostret i livsfara (Harju, HS 19.9.2008.)

HBL spekulerade i vad som kunde ha varit ett alternativt motiv för mordförsöket på brorsonen: *“Som möjligt motiv anses också 27-åringens egen svåra graviditet som ledde till att hon inte själv kan få flera barn medan svägerskan födde sitt tredje.”* (Lundberg, HBL 19.9.2008). Pantila fortsatte neka till alla åtal genom hela rättegången. Hennes beteende under rättegången beskrevs i HS som lugnt: *“Nainen istui rauhallisesti koko oikeudenkäynnin ajan ja kiisti avustajan kautta kaikki syytteet.”* (Harju, HS 19.9.2008), medan HBL poängterade hennes ålder och yttre:

I går åtalades 27-åringen, som såg ut som vilken ung och fräsch kvinna som helst, för att ha mördat en gravt utvecklingsstörd kvinna på Ylinen och för att ha försökt ta livet av sin åtta månader gamla brorson. (Lundberg, HBL 19.9.2008)

I följande HBL artikel av Pantila som utkom en och en halv vecka senare presenterades möjligheten att Pantila endast varit “ett offer för omständigheter” och de facto var oskyldig till anklagelserna. Av spekulationerna var två delar av artikeln varit särskilt intressant ur forskningsfrågans synvinkel. Pantilas kön poängteras utan behov vid två tillfällen (sjuksköterskan samt insulinmörderskan, Lundberg, HBL 19.9.2008). Hennes avvikelse betonas och hon anses ha beskrivits (av andra mediakällor) som ett monster (Lundberg, HBL 1.10.2008). Frågan är om inte HBLs artikel i själva verket förstärkte stämpeln av Pantila som avvikande och kanske även ond via sina suggestiva uttryck (“Dödsängeln”, “insulinmörderskan”), istället för att få läsaren att tvivla på hennes skuld:

”Dödsängeln” kallades den 27-åriga sjuksköterskan för ett år sedan. När rättegången mot den förmodade insulinmörderskan pågått i två veckor är fallet inte alls lika svartvitt längre. (...) Hon kan, som försvaret vill framställa det, vara ett offer för olyckliga omständigheter. Är hon en udda typ som automatiskt drar misstänkar på sig? Har släktingarnas svartmålning av henne i kvällspressen gjort henne till ett monster? (Lundberg, HBL. 1.10.2008)

Pantila dömdes i tingsrätten för ett mord och ett mordförsök med insulininjektioner. Efter domen skickades Pantila till sinnesundersökning mot hennes egen vilja (Palm, HS 22.11.2008). Sinnesundersökningen visade att Pantila var vid sina sinnens fulla bruk och ansågs ansvarig för de brott hon begått. Det framgick dock att Pantila led av narcissistisk personlighetsstörning, men på basis av denna personlighetsstörning, kan den anklagade inte tvingas till mentalvård. Pantila beskrevs även som en manipulerande, patologisk lögnare:

Asianajaja Anne Harsia viittasi salissa mielentilatutkimukseen, jossa syytettyä kuvataan manipuloivaksi, patologiseksi valehtelijaksi, joka kohteli tutkijoita ivallisesti ja välinpitämättömäksi. (Palm, HS 12.5.2009)

Enligt sinnesundersökningen är sköterskan en patologisk lögnare som drar olika historier för olika personer. Hon beskrivs också som lismande och falsk med en överdriven självkänsla. Kvinnans karaktär kännetecknas av känslökyla. Hon saknar förmåga till empati och ånger. (Lundberg, HBL 12.5.2009)

Sinnesundersökningen visade även att Pantila hade psykopatiska och antisociala drag. Pantila överklagade tingsrättens dom till hovrätten (Palm, HS 12.5.2009). Hovrätten höll fast vid tingsrättens beslut, och Pantila dömdes till livstidsfängelse. Några dagar senare hittades Pantila död i sin cell; hon hade begått självmord (HS 9.3.2010).

HS och HBL behandlade Pantilas fall i stort sätt lika mycket. HS koncentrerade sig mera på polisarbetet, offren och rättegången, medan HBLs artiklar var mera personinriktade och mer sensationssökande. HBL behandlade mera Pantila, hennes beteende samt hur hon uppfattades av personer i sin omgivning än HS. I

HBL poängterades Pantilas moderskap ett par gånger, men förutom det berördes den delen av hennes kvinnlighet inte. Beskrivningen av Pantilas fall väckte inga sympatier, men hon beskrevs inte heller som ett monster. Under hela den tid fallet behandlades i rätten beskrevs hon i motstridande ordalag: somliga är chockerade, eftersom hon var omtyckt och effektiv, andra beskrev henne som udda. På basis av tidningarnas beskrivningar var det svårt att få något grepp överhuvudtaget över vem Pantila var. Orsaken bakom denna inkonsekvens kan vara någon sort av förnekande: en ung kvinna inom vårdarbranschen som har barn kan inte mörda. Särskilt inte försvarslösa offer som utvecklingsstörda klienter eller åtta månader gamla barn eller åldringar. En orsak kan också ha varit att Pantila själv avgett motstridiga signaler utgående från vilka det har varit svårt att skapa en helhetsbild. Sammanfattningsvis kan konstateras att Pantilas fall inte entydigt låter sig placeras i kategorin ”ond”.

6.1.4 Finlands historias andra seriemördare - Aino Nykopp-Koski

“Kyseessä on Suomen rikshistorian laajin pitkäkestoinen murhasarja, jos poliisin epäilty pitää paikkansa.” (Kerkelä, HS 27.10.2009)

Det nyaste och mest omskrivna av de fyra fallen är Aino Nykopp-Koskis fall. HS skrev 34 stycken artiklar om Nykopp-Koski, och HBL 30 stycken. Den 19.4.2009 skriver HS första gången om hemvårdaren (Nykopp-Koski) som misstänks ha förgiftat en klient. Efter den första anmälan väcktes misstankar om flera underliga dödsfall i Helsingfors, och som följd av detta började polisen utreda Nykopp-Koskis bakgrund. Det framgick att Nykopp-Koski dryga tre år sedan hade fått en villkorlig fängelsedom, bland annat för att ha stulit läkemedel från Mejlans sjukhus. Nykopp-Koski fick också böter för att ha tänt eld på en av hissarna i samma sjukhus (Karumo, HS 24.4.2009), vilket Nykopp-Koski *“förmådde blåneka utan att blinka”* enligt HBL (Bruun & Lundberg, 21.5.2009). Samtidigt som Nykopp-Koski satt häktad för mordmisstankar var hon redan åtalad för stöld. Nykopp-Koski påstod att hon endast förvarat smyckena å sin klients vägnar, nedan ett citat:

Hoitajan ja asianomistajan välit olivat olleet kummankin mukaan hyvät ja luottamukselliset epäiltyjen rikoksien aikaan syksyllä 2008. Syytetyn avustaja vetosi hyvään suhteeseen ja esitti, että siksi korujen antaminen väliaikaisesti olisi voinut olla mahdollista. (Karumo, HS 24.4.2009).

HBL beskrev Nykopp-Koskis uppträdande under stöldrättegången genom att fokusera på hennes (feminina) utseende och insinuera att hennes brott kunde vara fler än de polisen för tillfället utredde. Hon beskrevs även som en multikriminell, möjlig dödsängel som kunde vara Finlands värsta seriemördare: *“Den eleganta, blonderade 58-åriga hemvårdaren misstänks nu vara Finlands värsta seriemördare. Polisen är på slutrakan med utredningen av fyra mord och sju mordförsök. Men det är kanske bara början.”* (Lundberg, HBL 20.5.2009).

Nykopp-Koski dömdes för stölderna hon blivit åtalad för samtidigt som polisen utredde hennes roll i flera dödsfall. Misstankarna mot Nykopp-Koski blev snabbt flera, och tidningarna meddelade i medlet av maj att Nykopp-Koski för närvarande misstänktes för 4 mord och 7 mordförsök, varav offren alla skulle vara mellan 77-92 år gamla. Morden och mordförsöken skulle ha skett mellan år 2004 och 2009. Alla misstänkta offer hade varit Nykopp-Koskis klienter, och tillvägagångssättet skulle i alla fall varit förgiftning (Pajari & Jokinen, HS 20.5.2009).

I och med att misstankarna blev allt flera ökade intresset för Nykopp-Koski. Hennes grannar intervjuades och hennes bostadsområde beskrevs i HS. HS nämnde även Nykopp-Koskis ekonomiska situation, vilket inte hade berörts i de andra fallen, förutom då Sillanpää skulle betala skadestånd till sina offers anhöriga. Nykopp-Koski var den enda av de fyra kvinnorna i detta material vars civilstånd, och den andra av de fyra kvinnorna vars moderskap nämndes i HS. Artikeln som utkom 23.5.2009 i HS (Mäkinen, HS 23.5.2009) var inte över huvudtaget karaktäristisk i jämförelse med HS andra artiklar i detta fall samt de andra fallen.

Pariskunnan kotiseutu näyttää varakkaalta, mutta ei pröystäilevältä. Asunnot ovat arvokkaita, ja ne sijaitsevat joko omakoti tai muissa pientaloissa (...) Murhista epäilty hoitaja on tuomittu aiemmin mm.

potilaidensa korujen varastamisesta. Taloudellisten syiden vuoksi varkaudet eivät todennäköisesti ole olleet tarpeellisia. Hoitajan mies on HS:n tietojen mukaan johtaja tunnetussa maahantuontiyhtiössä. (...) Ilta-Sanomat kertoi perjantaina, että nainen on matkustellut ja harrastanut liikuntaa. Lehden mukaan hänestä tuli toukokuussa isoäiti. (Mäkinen, HS 23.5.2009)

Om hur Nykopp-Koski uppfattades av människor i hennes omgivning meddelade tidningarna att Nykopp-Koski hade varit omtyckt och populär bland sina klienter: *Patienterna bönade och bad om att bli vårdade av sköterskan som nu misstänks ha mördat eller försökt mörda över tjugo av dem. Den småleende sköterskan omhäktades på onsdagen (Bruun & Lundberg, HBL 21.5.2009).* Detta framgick i flera artiklar i båda tidningarna. Samtidigt hade Nykopp-Koskis kolleger haft mera motstridiga känslor mot henne, då somliga tyckte bra om henne och andra ansåg henne "inte vara helt frisk": *"Ajattelimme, että hän on taas tapetilla. Tiesimme, että hän ei ole terve."* *Murhista epäilty on kertonut aiempien rikosten poliisitutkinnassa, että hänelle on diagnosoitu masennus. Hän on ollut psykiatrisessa hoidossa (Mäkinen, HS 23.5.2009).*

I slutet av december år 2009 väcktes åtalet, Nykopp-Koski anklagades för 5 mord och 6 mordförsök, två fall av grov misshandel, narkotikabrott och två stölder. Ett av offren för misshandel var Nykopp-Koskis kollega (Erkkilä, HS 31.12.2009). Rättegången väckte stort intresse i media, då fallet beskrevs som Finlands historias största mordserie. Nykopp-Koski hävdade hela tiden att hon var oskyldig och endast hade sina klienters bästa i tankarna:

Syytetty on alusta lähtien kiistänyt kaikki syytteet. Asianajaja Heikki Lampelan mukaan syytetty kokee vain antaneensa hyvää hoitoa. "Hän on ehdottomasti sitä mieltä, ettei ole missään vaiheessa yrittänyt aiheuttaa kenenkään kuolemaa", Lampela sanoi. (Vähäsarja, HS 27.1.2010)

Då rättegången körde igång hördes ett av offren för mordförsöken, och medan offret anklagade Nykopp-Koski för förgiftning menade Nykopp-Koski att offret hade försökt göra självmord, men skämdes så mycket över det att hon istället anklagade någon annan, i detta fall Nykopp-Koski (Vähäsarja, HS 28.1.2010).

Syytetty itse kertoi keskiviikkona uskovansa, että vanhus lavasti hänet sylliseksi sen jälkeen, kun oli epäonnistunut itsemurhayrityksessä. "Vanha ihminen häpeää sellaista asiaa. Syytös oli hänen reaktionsa ja puolustuksensa." (Vähäsarja, HS 28.1.2010)

Under rättegången diskuterades det om vad motivet kunde ha varit. Som i Pantilas fall tänkte man att eutanasi kunde vara en förklaring, men den ansågs osannolik och åklagarna menade att Nykopp-Koski "*förgiftat sina offer med den fasta avsikten att döda*" (Lundberg, HBL 27.1.2010). Ett annat möjligt motiv HBL rapporterade var spänning. Då mordet behandlades i rättegången hävdade Nykopp-Koski att i ett av fallen kan hon ha begått ett misstag, då hon hade fel patients piller i fel ficka och det kunde möjligtvis vara en förklaring att hon i misstag ha gett dem till fel patient, vilket kunde ha resulterat i överdos (Vähäsarja, HS 2.2.2010). Åklagaren spekulerade vidare i vad som kunde vara Nykopp-Koskis motiv, och ett alternativ skulle vara att hon ville komma åt offrens egendom.

För övrigt nekade Nykopp-Koski till alla brott hon var åtalad för och var säker på att hon skulle frigivas. "*Logiskt, redigt och utan darr på stämman redogjorde vårdaren för de stora mängderna läkemedel som polisen fann i hennes hem. Det står nu redan klart att 59-åringen inte kommer att medge ett barr*" (Lundberg, HBL 27.1.2010). Nykopp-Koski berättade även, att om hon blev frigiven skulle hon resa till Indien eller Afrika och jobba där som biståndsarbetare (Björkqvist, HBL 1.4.2010).

Den 15.5.2010 skrev HS att domstolen hade begärt en sinnesundersökning av Nykopp-Koski (Vähäsarja, HS 15.5.2010). Om Nykopp-Koski skulle anses ha varit vid sina sinnens fulla bruk skulle hon bli dömd för fem mord, sex mordförsök, två fall av grov misshandel, två narkotikabrott, två stölder samt en grov stöld. Nykopp-Koskis reaktion beskrevs i HS på följande sätt: "*Hän kertoi olevansa järkyttynyt tuomiosta, mutta otti asian kuitenkin rauhallisesti. Mitään tunnekuohuja hänellä ei ole ollut missään vaiheessa*" syytettyä avustava asianajaja Heikki Lampela kertoo. "(Vähäsarja, HS 15.5.2010).

I sinnesundersökningen framgick det att Nykopp-Koski var vid sina sinnens fulla bruk. Hon beskrevs även som en manipulativ lögnare som beskyller andra för

hennes misstag samt förskönar sitt eget beteende (Vähäsarja, HS 27.11.2010). Nykopp-Koski ansågs även lida av psykopatiska drag (Lundberg, HBL 27.11.2010). I samma artikel framgick det att Nykopp-Koski hade gift om sig med en fånge som var 20 år yngre än hon. Nedan citat från både HS och HBL då de redovisade, i en aning annorlunda ton, vad som framgått i sinnesundersökningen. Båda tidningarna har använt större utrymme än i de andra fallen för att beskriva utlåtandet:

Lausunnon mukaan Nykoppilla todetun persoonallisuushäiriön voidaan ajatella selittävän hänen päätymistään tekoihin. Hänellä on taipumus valehdella, manipuloida muita ihmisiä, syyttää muita ja kaunistella omaa käyttäytymistään. Tästä huolimatta hänen kykynsä ymmärtää tekojensa luonnetta tai oikeudenvastaisuutta ei ole heikentynyt. Valtionsyyttäjän Leena Metsäpellon mukaan tekojen lopullinen motiivi jäänee osin ikuisiksi mysteeriksi. (Vähäsarja, HS 27.11.2010)

”Hon har en exceptionellt stor benägenhet att ljuga och hon besitter en betydande förmåga att manipulera andra människor med ett till synes vänligt och behagligt beteende. Samtidigt ger hon en förljugen, empatisk, pålitlig och kunnig bild av sig själv. Hennes självkänsla är svag och hennes känsloliv är instabilt. När hon råkar ut för konflikter är det typiskt för henne att skylla på andra och försköna sitt eget beteende. Hon har upprepade gånger handlat mot lag och föreskrifter utan att visa ånger för vad hon gjort”, står det i utlåtandet. (Lundberg, HBL 27.11.2010)

Den 23.12.2010 meddelade HS att Nykopp-Koski blivit dömd för 5 mord, 5 mordförsök, 3 fall av grov misshandel, 2 narkotibrott och en grov stöld (Vähäsarja, HS 23.12.2010). HBL meddelade samma dag att Nykopp-Koski dömts för 5 mord och 6 mordförsök (Lundberg, HBL 23.12.2010), antalet mordförsök rättades dock i nästa artikel om fallet. Nykopp-Koski beskrevs som chockad över domen och ansåg den bero på att vittnen gett fel information om henne i rätten. Efter att Nykopp-Koski blivit dömd framgick det att hon fortfarande hade licens att utföra sitt yrke (HS 18.1.2011). Nykopp-Koski överklagade domen och fallet behandlades i hovrätten. Hovrätten höll fast vid tingsrättens beslut, och Nykopp-Koski dömdes till livstids fängelse: *”Nykopp-Koski hade förverkligat giftmorden med kall beräkning enligt sin upplagda plan”, heter det i hovrättens redogörelse. (Lundberg, HBL 30.3.2012).*

Nykopp-Koski sökte besvärstillstånd och ville överklaga i Högsta Domstolen, men hon nekades tillstånd (Vähäsarja, 23.11.2012). Som i Pantilas fall skiljer sig HBLs artiklar från HSs i den bemärkelsen att HBLs artiklar var mer personinriktade och frammanade mer känslor än HSs artiklar. I båda tidningarna fanns dock en vilja att få en helhetsbild av vem skötaren var. Detta märktes till exempel i HS artikel som berättade om Nykopp-Koskis bostadsområde samt hennes ekonomiska situation. Slutsatsen blir att rikstidningarna koncentrerade sig mer på brottet än på kvinnan bakom det. Orsaken kan vara att brottet är tillräckligt häpnadsväckande och unikt i sig. Det är inte i onödan Nykopp-Koskis fall kallades för den mest omfattande serien av mord i Finlands historia. Den enda andra finländska seriemördaren, Juhani Aataminpoika, var verksam innan Finland blev självständigt. Därtill var Nykopp-Koskis tidigare brott samt beteende under rättegången så säregna, att de väckte förundran utan att tidningarna behövde lägga till ytterligare sensationssökande beskrivningar.

Av alla fyra fall var Aino Nykopp-Koski den andra som vid första anblicken kunde anses beskrivas som "ond". Hennes brott ansågs fruktanvärt, hennes känslökyla påpekades i flera artiklar och hennes personlighetsstörning gjorde det lätt att tro att hon kunde genomföra de mord hon blev åklagad och dömd för. Då Nykopp-Koski beskrevs som "ond", beskrevs hon även i motsats till tidigare forskningsresultat relativt ofta som feminin istället för maskulin. Hennes utseende, beteende och personlighet beskrevs i tidningarna som feminina mycket oftare än som maskulina.

6.2 Kodningens resultat

Kodningen gav en klarare helhetsbild av vad det hade varit intressant och vad som inte varit av intresse i frågavarande tidningars rapportering av de fyra kvinnornas fall. Då alla kvinnors resultat räknades ihop (se bilaga 2) kan följande utläsas: Rättegången behandlades i 68% av artiklarna, medan brottet beskrevs i 60%. Polisarbetet nämndes i 36% av artiklarna och övriga ämnen behandlades i 17% av artiklarna. Den misstänkta nämndes i bredare bemärkelse än endast med namn,

kön och beteende i 84% av fallen. I de allra flesta fall nämndes endast hennes yrke eller var hon bodde som tilläggsinformation, vilket var en av orsakerna till varför procenten var så hög.

Det som var av största intresse i denna analys var tidningarnas beskrivningar av kvinnornas utseende, beteende och personlighet. Alla dessa beskrivningar var dock inte könsrelevanta. Kvinnornas utseende beskrevs endast i dryga 7% av artiklarna. Deras personlighet beskrevs i 25% av artiklarna, och anledningen till att procentandelen är så hög är att artiklarna som innehåller sinnesundersökningarnas resultat kodas hit. Sinnesundersökning utförs också av manliga dråpare och mördare och resultaten rapporteras sannolikt i pressen. Kvinnornas beteende beskrevs i 53% av fallen. Orsaken till att beteendet har kodats i hälften av artiklarna är att hur kvinnorna har svarat på vad de är åtalade för (förnekad, tigit, erkänt) även kodats till denna underkategori.

Över hälften av alla artiklar som kodats till utseende kategorin har även kodats till subkategorin "androgyn utseende". Resten av artiklarna som behandlat utseendet har kodats som feminina. Den subkategorin innehåller endast artiklar av Sanna Sillanpää och Aino Nykopp-Koski. Nykopp-Koski är den vars utseende har beskrivits som mest feminint, och HBL har beskrivit kvinnornas utseende mer än HS.

Då kategorin "Personlighet" innehåller alla resultat av sinnesundersökningarna som direkt kodas som "androgyna", är det inte förvånande att fyra femtedelar av de artiklarna som behandlat personlighet är androgyna. En aning överraskande är dock att av de återstående artiklarna i personlighetskategorin har till största del kodats som maskulina. Utöver de fallen har det visat sig vara problematiskt att indela personlighet i antingen feminint eller maskulint. Jag har valt att koda artiklar som beskriver kvinnorna med kalla drag som maskulin personlighet och kvinnor som beskrivs som vårdande eller varma under feminin personlighet (för vidare diskussion se nästa kapitel).

Att kategorisera kvinnornas beteende som antingen feminint, maskulint eller androgyn har också förorsakat med problem. Som tidigare nämnts har de fall då

artikeln behandlar kvinnornas förnekande, medgivande eller tigande som svar på vad hon är åtalad för kodats som androgynt beteende. Även i fall av beteende har det strävats efter att konsekvent koda de fall då kvinnor beskrevs som vårdande, milda eller varma som feminint, medan då beteendet beskrevs som känslolokalt, brutalt eller rått kodades det som maskulint. Utöver det har de flesta beskrivningar av kvinnornas beteende varit omöjliga att koda som antingen feminint eller maskulint. Oftast har beskrivningarna av beteendet inte entydigt fallit i någondera kategorin, även om det har funnits en subtil underton om hur deras beteenden kunde uppfattas. Även detta dilemma diskuteras vidare i nästa kapitel.

Kvinnornas bakgrund behandlades i närmare 30% av artiklarna, och deras yrke i över 60% av artiklarna. Detta är föga överraskande, då både Pantila och Nykopp-Koski mördade personer som var klienter på sin arbetsplats. I Butts fall nämns hennes yrke inte en enda gång. Sillanpääs yrke, som inte haft något att göra med hennes brott nämndes relativt ofta (i 17% av artiklarna). 22% av alla artiklar behandlade diverse könsneutral information om de misstänkta, som till exempel var de bodde.

Sammanfattningsvis kan följande sägas: Av de fyra kvinnorna var Sillanpää den som mest passade beskrivningen som "galen", medan Butt och Nykopp-Koski båda ansågs känslolokala och således ansågs beskrivningen "ond" kunna tillämpas på dem. Nykopp-Koski beskrevs dock även som feminin vilket motstrider tidigare forsknings resultat. Pantila beskrevs i motstridiga ordalag vilket gjorde det svårt att få ett grepp om rikstidningarnas tolkning av henne. Stereotypa beskrivningar av kvinnorna som antingen "galna" eller "onda" gick inte att finna i alla fall, och i de fall de kunde urskiljas var syftningen finkänslig. Den stereotypa kopplingen "feminin-galen" och "maskulin-ond" gick endast att skönja i ett fallen, i Butts fall. Dessa resultat förstärker inte tidigare forsknings resultat att media kategoriserar kriminella kvinnor som antingen "galna" eller "onda" beroende på hur feminist de beter sig. Båda tidningarna, men även mer HS, hade ett relativt androgynt förhållningssätt till alla fyra kvinnor.

Citaten som presenterades var representativa för hela materialet. Ur citaten var det dock svårt att utläsa stöd för tidigare forsknings antaganden. Finkänsliga

hänvisningar och undertoner som i visa fall framkom motsvarar inte de resultat till exempel Ballinger (2000) och Weatherby m. fl. (2008) funnit. Fientlig eller välvillig sexism gick inte att finna i artiklarna. De ämnen som tog upp störst utrymme i artiklarna var könsneutrala: Beskrivning av brottet, rättegången, polisarbete samt information om den misstänkta.

7. Diskussion

Tidigare forskning (Ballinger, 2000) om kategorisering av kriminella kvinnor såväl i media som i domstolar har påstått att dessa kvinnor beskrivs som antingen ”galna” eller ”onda”. Feministiska forskare har kopplat denna indelning till stereotypiska könsroller som uppkommer i patriarkala samhällen och ansett att synen på traditionell kvinnlighet påverkar hur kvinnan klassificeras. Med andra ord har denna indelning ansetts vara något som symboliserar mäns undervärdering av kvinnor samt ett försök att uppmuntra traditionellt, kvinnligt beteende istället för att förespråka jämlikhet på alla områden i samhället. För att bevisa detta har stämplarna ”galen” och ”ond” ansetts innehålla förutsättningen att kvinnor som är ”galna” beskrivs som feminina, medan kvinnor som är ”onda” beskrivs som maskulina. Därtill anser samma forskare att samhället är välvilligt inställt mot galna kvinnor och fientligt inställt mot onda kvinnor, och inställningen beror på uppfyllandet (eller brist på uppfyllandet) av kvinnorollen.

Syftet har varit att utreda om det går att finna motsvarande kategorisering av kriminella kvinnor i finska rikstidningar. Då forskning om våld i Finland har gjort ett uppsving under det senaste årtiondet (se till exempel Nikunen, 2005; Näre & Ronkainen, 2008) är stämpling av kriminella kvinnor i media ett relevant, tvärvetenskapligt ämne. Då våld, kön och dess samband ofta forskas inom genusforskning eller feministisk kriminologi är det viktigt att närma sig problemet ur andra synvinklar som kan komma med ny information och ett innovativt närmandesätt. Att närma sig problematiken bakom våldsamma kvinnor med socialpsykologiska teorier kan tillföra ny kunskap om fenomenet, och det har varit ett viktigt syfte i detta arbete.

Av de fyra kvinnor vars fall analyserades var det möjligt att utläsa en underton av ställningstagande till dem. En del av artiklarna betonade kvinnligt beteende mer än andra, och i Sillanpääs och Nykopp-Koskis fall lades det större uppmärksamhet på utseende och beteende än i Butts och Pantilas fall. Eftersom Sillanpää och Nykopp-Koski dock framställdes i fullständigt olika dager (Sillanpää väckte sympatier, Nykopp-Koski förundran) talade det emot tidigare forsknings resultat, att kvinnliga brottslingar skulle delas in i två dikotoma kategorier beroende på hur feminint de betedde sig.

Som framgick i presentationen av kvinnorna behandlades varje fall annorlunda i tidningarna: Sillanpääs mycket sällsynta fall av kvinnovåld väckte stor uppmärksamhet i media och en stor del av artiklarna som utkom behandlade samhällseliga, preventiva åtgärder med syfte att förhindra liknande tragedier i framtiden. Istället för att beskyllas för sitt dåd blev Sillanpää en symbol och varning för vad som kan ske när sjuka människor inte får behandling. Butts dåd däremot förblev oförklarligt och väckte ingen större vilja hos media att förstå eller förklara vad som slutligen skett och varför. I Pantilas fall var det mordförsöket på brorsonen som väckte störst intresse. Även om det i Pantilas fall skulle det ha funnits ett antal tillfällen och orsaker att ifrågasätta hennes femininitet utelämnades större diskussioner om hennes beteende och personlighetsdrag.

Nykopp-Koskis utseende poängterades vid ett par tillfällen, men av hennes beteende var det främst hennes fullständiga förnekande samt orubbliga lugn genom hela rättegången som det fästes uppmärksamhet vid. Igen skulle det ha varit möjligt att vid flera tillfällen påpeka eller antyda om hennes kvinnlighet (moderskap, barnbarn, giftesmål med en annan fånge etc.), men bortsett från att enstaka omnämningen vidrördes det ämnet inte mera. Särskilt i Pantilas och Nykopp-Koskis fall betonades brottet mer än förövaren. Tidningsrapporteringen i föreliggande undersökning var därför mer könsneutral än väntat på basis av tidigare forskning. Det gick inte att utläsa att förövarens femininitet sammanhänge med hur hon kategoriserades (ond/galen).

Av de fyra fallen är Butts fall det som i denna analys väckte störst förundran. Även om styckesmordet hade all förutsättning att bli en sensationell nyhet väckte den inget större intresse i media och behandlades med hälften mindre artiklar än de andra fallen. Med tanke på bakgrundsteorierna i detta arbete är det besynnerligt, snarast eftersom Butt var en moder och hennes barn åsyna vittnen till det första styckesmordet. Fastän detta nämndes i HS var det inget som behandlades i senare artiklar. Nikunens (2005) antagande att moderskap lyfts fram i brottsnyheter stämde inte i det sampel som analyserades. I tre av fyra fall var kvinnorna mödrar, men detta nämns endast i en, högst två artiklar i respektive fall. Med tanke på att kvinnlighet framkommer som tydligast i moderskap är bristen på dess omnämnande talande i sig.

Som tidigare nämnt var kodningen av beteende och personlighet som antingen feminint eller maskulint problematisk. Indelning av karaktärsdrag och beteende i maskulint och feminint har i detta arbete känts påtvingat. I de allra flesta fall var det svårt att utläsa en klar antydning i vare sig feminin eller maskulin riktning. I en del fall beskrevs beteendet eller personligheten som varmt eller kallt (ex. känslokall). Då kyla inte motsvarade typiskt manligt beteende enligt SCM modellen, men i tidigare forskning har ansetts vara ett maskulint drag, kan det ifrågasättas om kyla skall kodas som maskulint eller ett androgynt. I detta fall valdes det att följa tidigare forsknings exempel och koda kyla som maskulint beteende. I framtida forskning rekommenderas en reviderad version av kodningsramen med flera kategorier för kodning av personlighet och beteende som inte nödvändigtvis skulle vara bundna till könsroller. Därtill vore det intressant att utvidga forskningen genom att göra både kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys, för att få en mer nyanserad beskrivning av kvinnorna i kommande forskningsmaterial.

Resultaten av en kvalitativ analys kan inte generaliseras till liknande fall. Följande slutsatser dras: Det gick i Sillanpääs, Butts och Nykopp-Koskis fall att utläsa ur tidningstexterna, en subtil indelning av kvinnorna som antingen galna eller onda. Indelningen var dock mycket vag. Däremot gick det inte att finna stöd för påståendet att kvinnornas femininitet eller kvinnlighet märkbart skulle ha påverkat indelningen i de två klasserna. Tvärtom, syftning på könet har, särskilt i HS, varit

sparsamt och i vissa fall motstridigt vad gäller kategoriseringen av kvinnorna i de två dikotoma klasserna. Istället var beskrivningarna mer könsneutrala. Detta resultat kan måhända ses mot bakgrunden av en lång tradition av jämställdhet i Finland, och den androgyna finländska kvinnorollen. Harter (2012) menar att det även mer allmänt har gått att finna en utveckling hos flickor mot en mer androgyn könsroll. Feministisk forskning strävar efter att lyfta fram skillnaderna i presentationer av män och kvinnor för att belysa att en verklig (problematisk) skillnad finns. Endast om skillnaden uppmärksammas kan den förändras. Problemet är dock om dessa skillnader i verkligheten inte existerar, men de fortsättningsvis framställs som orsaken bakom ojämlikhet mellan könen.

Kvalitativ innehållsanalys ansågs vara den bästa forskningsmetoden i denna avhandling på grund av att det gjorde det stora materialet mera greppbart genom kodningen av materialet i olika kategorier. En annan orsak till att detta analyssätt valdes var en vilja att replikera tidigare forskning för att lättare kunna jämföra resultaten. Samtidigt gjorde den det möjligt att finna latent åsikter om kvinnorna som analyserades (Schreier, 2012). Materialet har varit stort: 188 artiklar analyserades och kodades. Det som denna forskning förhoppningsvis har bidragit med är en utförlig analys av olikheter samt likheter mellan de fyra fallen, samt en kritisk prövning av påståendet om en dikotomisk indelning av kriminella kvinnor som antingen ”galna” eller ”onda” fungerar i föreliggande material. Metoden hade dock sina begränsningar. Då meningen med kodningen var att förminska mängden material för att underlätta analysen av delarna som var av största intresse (beskrivningar av kvinnornas utseende, personlighet och beteende) blev kodningens kategorier för enkla för att beskriva hur kvinnorna presenterades i media.

Det som dock inte har tagits i beaktande i arbetet är hur manliga mördare och dråpare blir beskrivna i media. Fastän våldsamhet kan beskrivas som ett maskulint beteende i dess mest extrema form (Jokinen, 2000) är det svårt att tro att manliga mördare och dråpare inte skulle bli stämplade i media. Ett extremt exempel på det är Anders Breivik, Norges värsta massmördare, som beskrevs med dikotomin monster eller galen. Det största problemet med tidigare forskning (ex. Ballinger, 2000) har varit påståendet om orättvis behandling av kvinnor i media utan bevis

på att män inte behandlas på samma sätt. Det finns inget som talar emot att även manliga förövare blir stämplade i media som antingen ”galna” eller ”onda”. Därtill skall det märkas att rättspraxis tillämpar samma indelning på alla, både kvinnliga och manliga förövare av våldsbrott via tudelningen ”tillräknelig, vid sina sinnens fulla bruk” i motsats till ”otillräknelig”. Detta påverkar domens utfall och förverkligandesätt.

Det lönar sig i detta skede att kritiskt granska feministiska forskares påstående att kriminella kvinnor i media behandlas orättvist beroende på hur traditionellt feminint de beter sig. Tidigare forsknings påfallande brist var en avsaknad av empirisk evidens och förankring i andra vetenskapliga områdens förklaringar av kvinnligt våld. Kivivuori (2012) kritiserade finsk, feministisk våldsforskning för att ignorera empiriska resultat om våld. Kivivuori menade att skillnader på individnivå, deprivation och den allmänna benägenheten för våld var faktorer feministisk våldsforskning hade misslyckats ta i beaktande då mäns våld mot kvinnor var i fokus (Kivivuori, 2012). Målet, att ”bevisa” mäns makt över kvinnor hade varit viktigare än att objektivt och vetenskapligt undersöka våldsfenomenet (Kivivuori, 2012). På basen av en stor del av litteraturen om kriminella kvinnor samt hur dessa behandlas anser jag att samma tendens gick att finna i de flesta feministiska texter och undersökningar om dem. Att påvisa en skillnad mellan kriminella mäns och kvinnors beskrivning i media förhindrade ett objektiv närmelsesätt på fenomenet. Problemet var även att resultat av studier gjorda på ett litet sampel ofta generaliserades utan belägg.

En annan faktor som med säkerhet har påverkat artiklarna och beskrivningarna av kvinnorna är journalisterna. Till exempel har det framgått att de flesta artiklar i HS har skrivits av kvinnliga journalister, medan de flesta artiklar i HBL har skrivits av manliga journalister, och det har gått att finna skillnader mellan tidningarnas framställning av kvinnorna. Det går med andra ord inte att utesluta att artiklarnas innehåll skulle variera på basis av skribentens kön eller individualitet. Som tidigare påpekats är skillnaderna mellan tidningarna, som i resultatdelen påpekades, en mer sensationssökande och personinriktad journalism i HBL och ett objektivare grepp på ämnet i HS. Orsaken bakom skillnaderna kan vara flera: språket, kulturen eller journalistens kön. Då journalistens inverkan på

beskrivningarna har varit utanför detta arbetes ramar vore det i framtida forskning en aspekt av intresse att analysera.

I framtiden borde fortsatt forskning inom området inkludera en jämförelse mellan hur män och kvinnor som mördat och dräpt beskrivs i media. Endast genom en utförlig och komparativ analys av beskrivningar av både män och kvinnor som mördat och dräpt kan det framgå om det faktiskt finns skillnader mellan medias tolkning av könen. Utan en konkret jämförelse är det lätt att påstå att brottsliga kvinnors femininitet påverkar tolkningen av dem, men svårt att bevisa. Eftersom det är frågan om ytterst ovanliga fall (kvinnliga mördare och dråpare som vars offer inte varit familjemedlemmar) är det svårt att finna ett större sampel, om man vill att materialet är från samma land och brottet skett inom de 20 senaste åren. Också av den orsaken vore det fördelaktigt att i fortsatt forskning inkludera både män och kvinnor som begått motsvarande brott.

Litteratur

Akers, R., L. & Jensen, G., F. (red.) (2007). *Social learning theory and the explanation of crime*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Allport, G. (1988). *The nature of prejudice*. United Kingdom: Perseus, Cambridge (Mass.)

Aslama, M. (2006). Sukupuoli numeroina. i verket Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (red.). *Sukupuolishow: Johdatus Feministiseen Mediatutkimukseen*. (s. 47-61). Helsinki: Gaudeamus.

Auvinen-Lintunen, L. & Häkkänen-Nyholm, H. (2009). Psykopatian arviointi. i verket Häkkänen-Nyholm, H. (red.), *Psykopatia* (s. 41-65). Helsingfors: Edita.

Ballinger, A. (2000). *Dead woman walking; Executed women in England and Wales 1900-1955*. Great Britain: Antony Rowe Ltd.

Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliff: Prentice-Hall.

Becker, H. (2006). *Utanför: Avvikandets sociologi*. Lund: Arkiv Förlag.

Berrington, E., Honkatukia, P. (2002). An evil monster and a poor thing: Female violence in the media. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* Vol 3 (s. 50-72).

Björkqvist, J. (1.4.2010). Misstänkt seriemörderska tror på friande dom. *Hufvudstadsbladet*. s. 6. arkivet.kfsmedia.fi

Björkqvist, K. (1994). Sex differences in physical, verbal, and indirect aggression: A review of recent research. *Sex Roles* Vol 30. Nr ¾. s. 177-188.

Bruun, S. (24.2.1999). Mordvapnet hittades. *Hufvudstadsbladet*, s. 3.

Bruun, S. (14.8.2007). Vårdaren fortsätter neka till skuld. *Hufvudstadsbladet*. s. 4. arkivet.kfsmedia.fi

Bruun, S. & Lundberg, S. (21.5.2009). Omhäktade 58-åringen nekar till skuld – vill inte förlora jobbet. *Hufvudstadsbladet*. s. 4. arkivet.kfsmedia.fi

Bryman, A. (2009). Innehållsanalys i *Samhällsvetenskapliga metoder*. Egypten: Sahara Printing.

Chesney-Lind, M. (1995). Women and crime: "The female offender". i verket Naffine, N. (red.), *Gender, crime and feminism*. (s. 3-22). Cambridge: University Press.

Connell, R., W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Great Britain: Page Bros (Norwich) Ltd.

Cuddy, A., J., C., Fiske, S., T. & Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. *Advances in experimental social psychology*. Vol 40. Kap. 2.

Eagly, A., H & Diekmann, A., B. (2005). What is the problem? Prejudice as an attitude in-context. i verket *On the nature of prejudice – Fifty years after Allport*. (s. 19-35). Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Erkkilä, J. (31.12.2009). Perushoitaja syytteeseen viidestä murhasta. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Fiske, S., T. (2005). Social cognition and the normality of prejudgment. i verket Dovidio, J. F., Glick, P. & Rudman, L. A. (red.), *On the nature of prejudice – Fifty years after Allport*. (s. 36-53). Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

FNB. (30.8.2008). Insulinmisstänkt skötare mordåttalas. *Hufvudstadsbladet*. s. 5. arkivet.kfsmedia.fi

Franklin, C., A. & Fearn, N., E. (2008). Gender, race and formal court decision-making outcomes: Chivalry/paternalism, conflict theory or gender conflict? *Journal of Criminal Justice*. 36, s. 279-290.

Gill, R. (2007). *Gender and the media*. Cambridge: Polity Press.

Gillespie, M., Toyne, J. (2006). *Analysing media texts*. Maidenhead: Open University Press.

Glick, P. & Fiske, S. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 70, Nr 3 s.491-512.

Glick, P. & Fiske, S. (1999). Sexism and other "Isms" interdependence, status, and the ambivalent content of stereotypes. I verket Swann, W. B., Langlois J. H. & Gilbert, L. A. (red). *Sexism and stereotypes in modern society* (s193-222). Washington DC: Amerikan Psychological Association.

Glick P. & Fiske, S. (2011). Ambivalent sexism revisited. *Psychology of Women Quarterly*. Vol. 35, s530-535.

Glick, P. & Rudman, L. A. (2010). Sexism. i verket Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P. & Esses, V. M. (red.), *The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination*. (s. 328-344). India: Replika Press Pvt Ltd.

Goffman, E. (1968). *Stigma; Notes on the management of spoiled identity*. London: Pelican Books.

Gordon, T. (2001). Johdanto. i verket Nikunen, M., Gordon, T., Kivimäki, S. & Pirinen, R. (red.) *Nainen/Naiseus/Naisellisuus*. Tampere: Tampere University Press.

Gordon, T., Komulainen, K. & Lempiäinen K. (red.) (2002). *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Haapasalo, J. (2008). *Kriminaalipsykologia*. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Hare, R. D. (1993). *Without conscience: The disturbing world of the psychopaths among us*. London: The Guilford Press.

Harju, J. (14.8.2007). Myrkytyksestä epäilty kiistää, motiivi poliisilta yhä peitossa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Harju, J. (20.11.2007). Aina vain oudompaa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Harju, J. (19.9.2008). Laukku ja oudot puheet syyttäjän aseina vauvamyrkytysjutussa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Harter, S. (2012). Construction of the self – Developmental and sociocultural foundations. Second edition. New York: The Guilford Press.

Herzog, S., Oreg, S. (2008). Chivalry and the moderating effect of ambivalent sexism: Individual differences in crime seriousness judgements. *Law & Society Review*, Volume 42, Number 1. (45-74).

Hirschi, T. (1998). Social control theory – A control theory of delinquency. i verket Williams, F. P., McShane, M. D. (red.). *Criminology theory: Selected classic readings, Second Edition*. (s. 289-306). Cincinnati: Anderson Publishing Co.

Honkatukia, P. (1998). *Sopeutuvatko tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino Oy.

Honkatukia, P. (2011). Naiset rikoksentekijöinä ja uhreina. i verknet *Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Hämtat 10.1.2013 från <http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1302674231639>

Horne, DA., M. (2002). Either way it goes down... America's 54 women on death row in the context of patriarchy. *Women and the Law*, s1-47.

HS (26.3.1999). Kolmoissurmasta epäillyn Sillanpään vangitsemista jatkettiin. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (9.7.2003). Poliisi tutkii paloittelusurmasta epäiltyjen osuutta katoamiseen. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (12.8.2007). Poliisi esittää hoitajaa vangittavaksi. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (1.9.2007). Murhista epäillyn hoitajan varkausjutusta moitteita. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (19.4.2009). Hoitajan epäillään yrittäneen myrkyttää potilaan Helsingissä. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (18.1.2011). Yle: Lääkemurhista tuomitulla hoitajalla yhä ammattilupa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

HS (23.11.2012). Hoidettavia myrkyttänyt ei saanut valituslupaa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Hyvärinen, I. (10.6.2004). Kaksi elinkautiseen paloittelusurmista. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto

Jokinen, A. (2000). *Panssaroitu Maskuliinisuus. Mies, väkivälta ja kulttuuri*. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Karumo, M. (24.4.2009). Murhayrityksestä epäilty hoitaja kiisti varastaneensa koruja. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kerkelä, L. (27.10.2009). Helsinkiläinen hoitaja saa syytteet useista murhista ja murhan yrityksistä. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kiuru, K. & Savolainen, J. (22.2.1999). Nainen ampui kolme miestä ampumaklubilla Arbertinkadulla. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kiuru, K. (23.2.1999). Albertinkadun surmanlaukauksiin kului vain sekunteja. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kiuru, K. (24.2.1999). Kadonnut Beretta-pistooli löytyi Helsinki-Vantaan lentoasemalta. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kiuru, K. (25.2.1999). Albertinkadun kolmoissurmasta epäilty vangittiin. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Kivivuori, J. (2012). Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria. *Tieteessä tapahtuu*. Vol. 30. Nr 5, s. 24-38.

Lattu, E. (2008). Naisten tekemä väkivalta. i verket Näre, S. & Ronkainen, S. (red.), *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka* (s.168-192). Tampere: Juvenes Print.

Lee, T., Fiske, S. & Glick, P. (2010). Next gen ambivalent sexism: Converging correlates, causality in context, and converse causality, an introduction to the special issue. *Sex Roles*. Vol. 62. s.395-404.

Lempiäinen, K. (2002). Kansallisuuden tekeminen ja toisto. i verket Gordon, T., Komulainen, K. & Lempiäinen K. (red.) (2002). *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. (s. 19-36). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lundberg, S. (1.6.1999). Trippelmörderskans syster: Hon våldtogs 1996. *Hufvudstadsbladet*, s. 3

Lundberg, S. (3.6.1999). Pappans rörande vittnesmål: Trippelmörderskan sinnesundersöks. *Hufvudstadsbladet*. Sidnummer fattas.

Lundberg, S. (12.6.1999). 31-åringen otillräknelig: Skjutbanemorden blev dråp. *Hufvudstadsbladet*. Sidnummer fattas.

Lundberg, S. (11.9.2003). Polispsykolog om styckmorden: Ondskans gräns nådd. *Hufvudstadsbladet*. Sidnummer fattas.

Lundberg, S. (16.8.2007). Dödsfall granskas i Nokia. *Hufvudstadsbladet*. s. 4. arkivet.kfsmedia.fi

- Lundberg, S. (17.8.2007). Broderns baby också vårdarens offer. *Hufvudstadsbladet*. s. 3. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (19.9.2008). 27-åringen förnekar allt. *Hufvudstadsbladet*. s. 3. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (1.10.2008). Seriemord eller en slump? *Hufvudstadsbladet*. s. 16. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (20.9.2009). Finlands värsta seriemördare? *Hufvudstadsbladet*. s. 2. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (27.1.2010). ”Spänning” kan vara motivet. *Hufvudstadsbladet*. s. 3. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (27.11.2010). Seriemördaren har psykotiska drag. *Hufvudstadsbladet*. s. 4. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (23.12.2010). Dömd till livstid – vidhåller oskuld. *Hufvudstadsbladet*. s. 10. arkivet.kfsmedia.fi
- Lundberg, S. (30.3.2012). Dödade med kall beräkning – svär att hon är oskyldig. *Hufvudstadsbladet*. s. 8. arkivet.kfsmedia.fi
- MacDonald, M. (1995). *Representing women: Myths on femininity in the popular media*. London: Arnold.
- Manner, M. (18.8.2007). Myrkyttämistä epäillyn lapsiuhrista löytyi insuliinia. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Markkola, P. (2002). Vahva nainen ja kansallinen historia. i verket Gordon, T., Komulainen, K. & Lempiäinen K. (red.) (2002). *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. (s. 75-92). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Messerschmidt, J. (1993). Gender and criminological theory. i verket *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Boston: Rowman & Littlefield Publisher (s. 1-29).
- Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (2006). *Sukupuolishow: Johdatus Feministiseen Mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkinen, V. (23.5.2009). Vangittu hoitaja oli potilaidensa suosiossa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Niinivaara, S. (2.3.1999). Kolmoissurmasta epäillyn sormenjäljet löytyivät surma-aseesta. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Niinivaara, S. (1.6.1999b). ”Kaiken kaikkiaan Sannan teko on meille täysin käsittämätön”. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Nikunen, M. (2001). Nainen ja henkirikos, ”Mies ei halunnut mistään hinnasta luopua vaimostaan”. i verket Nikunen, M., Gordon, T., Kivimäki, S. & Pirinen, R. (red.) *Nainen/Naiseus/Naisellisuus*. (s. 159-190). Tampere: Tampere University Press.

Nikunen, M. (2005). Kapitel 9: Nainen tekijänä. i verket *Surman jälkeen itsemurha*. (s. 277-304). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Noh, M., S., Lee, M., T. & Feltey, K., M. (2010). Mad, bad or reasonable? Newspaper portrayals of the battered woman who kills. *Gender Issues*, 27, s110-130.

Nykänen, A.-S. (3.10.1999). Harhojen vallassa vai harkittu teko? *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Näre, S. (2008). Julkisen intimisoituminen ja performatiivinen väkivalta. i verket Näre, S. & Ronkainen, S. (red.). *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka* (s.195-221). Tampere: Juvenes Print.

Ojansivu, M. (1.6.1999a) Kolmoismurhasta syytetyltä vaaditaan miljoonakorvauksia. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Ojansivu, M. (28.9.1999). Mielentila tutkimus paljasti: *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/.

Pajari, K. & Jokinen, R. (20.5.2009). Poliisi avasi haudan Hietaniemessä, murhasarjan tutkinta laajenee. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Palm, E. (22.11.2008). Käräjäoikeus: Sairaanhoitaja surmasi ja yritti surmata insuliinipistoksilla. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Palm, E. (12.5.2009). Insuliinismurhasta syytetty hoitaja oli syyntakeinen. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Passi, M. (9.3.2010). Insuliinimurhaaja löytyi kuolleena sellistään. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

- Pollak, O. (1953). *Kvinnan som brottsling*. Stockholm: Hugo Gebers Förlag.
- Putkonen, H. (2003). *Homicidal women in Finland; 1982-1992*. Helsinki: National Public Health Institute.
- Puustinen, L., Ruoho, I. & Mäkelä, A. (2006). Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. i verket Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (red.). *Sukupuolishow: Johdatus Feministiseen Mediatutkimukseen*. (s. 15-46). Helsinki: Gaudeamus.
- Rudman, L., A. (2005). Rejection of women? Beyond prejudice as antipathy. i verket Dovidio, J. F., Glick, P. & Rudman, L. A. (red.), *On the nature of prejudice – Fifty years after Allport* (s. 106-120). Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Sandström, L. (28.8.2003). Kahdelle murhasyyte Tampereen ja Pirkkalan paloittelusurmista. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Sandström, L. (10.9.2003). Paloittelusurmista syytteet raaosta murhasta. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Sandström, L. (11.9.2003). Pirkkalan paloittelusurma samankaltainen kuin vuotta aiemmin Tampereella tapahtunut. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Sandström, L. (13.9.2003). Paloittelusurmista syytetyt mielentilatutkimukseen. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Sarnecki, J. (2009). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Savolainen, J. (26.2.1999). Kolmoissurmasta epäillyn vangitseminen uusittiin. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practise*. London: SAGE.
- Sechrist, S. M. & White, J. W. (2010). The form and function of female aggression. i verket *Indirect and direct aggression*. Frankfurt: Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Shaw, C., R. & McKay, H., D. (1998) Ecological theory – Juvenile delinquency and urban areas. i verket Williams, F. P., McShane, M. D. (red). *Criminology theory: Selected classic readings, Second Edition*. (s. 63-70). Cincinnati: Anderson Publishing Co.

Siivunen, R. (19.8.2007). Sijaiskärsijät. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Smith, J., A. (2003). *Qualitative psychology – A practical guide to research methods*. London: SAGE Publications.

Stainton Rogers, W. & Stainton Rogers, R. (2001). *The psychology of gender and sexuality – An introduction*. Buckingham: Open University Press.

Suhonen, R. (1996). Rikollisia naisia vai pahantapaisia tyttölapsia? Kuopion lääninvankilan naisvangit ja heidän rikoksensa vuosina 1890-1910. i verket *Laittomuuden Laitatiellä; Rikos Suomessa 1500-luvulta nykypäiviin*. Helsinki: Yliopistopaino.

Vaillancourt, T., Miller, J. L. & Sharma, A. (2010). “Tripping the prom queen”: Female intrasexual competition and indirect aggression. i verket *Indirect and direct aggression*. Frankfurt: Internationaler Verlag der Wissenschaften.

Vähäsarja, I. (27.1.2010). Lääkemurhista syytettyä kiinnosti uhrien omaisuus. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Vähäsarja, I. (28.1.2010). Syytetty perushoitaja: Vanhus lavasti minut myrkyttäjäksi. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Vähäsarja, I. (2.2.2010). Vääriä lääkkeitä sekoittui oikeisiin taskussa. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Vähäsarja, I. (15.5.2010). Myrkkyyhoitaja joutuu mielentilatutkimukseen. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Vähäsarja, I. (27.11.2010). Myrkkyyhoitaja ymmärsi tekojensa seuraukset. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Vähäsarja, I. (23.12.2010). Myrkkyyhoitaja aikoo valittaa hoviin. *Helsingin Sanomat*. Hämtad från www.hs.fi/digilehti/arkisto/

Walker, L., E., A. (2000). *The battered woman syndrome*. New York: Springer Publishing Company.

Weatherby, A. G., Blanche, J. & Jones, R. (2008). The value of life: Female killers & the feminine mystique. *Journal of Criminology and Criminal Justice Research & Education* Vol 2, Issue 1.

Weizmann-Henelius, G. (2009). 3. Psykopatia ja sukupuoli. i verket Häkkänen-Nyholm, H. (red.), *Psykopatia* (s. 66-79). Helsingfors: Edita.

White, J., W. & Kowalski, R., M. (1994). Deconstructing the myth of the nonaggressive woman: A feminist analysis. *Psychology of Women Quarterly*, 18, s487-508.

Williams, F. P., McShane, M. D. (red.)(1998). *Criminology theory: Selected classic readings, Second Edition*. Cincinnati: Anderson Publishing Co.

Österman, K., Björkqvist, K., Lagerspetz, K., M., J., Landau, S., F., Fraczek A. & Pastorelli, C. (1997). Sex differences in styles of conflict resolution: A developmental and cross-cultural study with data from Finland, Israel, Italy and Poland. i verket Fry, D., P. & Björkqvist, K. *Cultural variation in conflict resolution*. (s. 185-198). United States of America: Lawrence Erlbaum Associates.

BILAGA 1**Hänvisningar till kön i rubrikerna****Sanna Sillanpää HS (8/35)**

- 22.2.1999 Nainen ampui kolme miestä ampumaklubilla Albertinkadulla - Poliisi pidätti noin 30-vuotiaan helsinkiläisen illalla lentoasemalla
- 23.2.1999 Albertinkadun surmanlaukauksiin kului vaan sekunteja - Teosta epäilty 30-vuotias nainen kieltää syyllisyytensä
- 12.3.1999 Käräjäoikeus jatkoi kolmoissurmasta epäillyn vangitsemista - Naisen omaisuutta takavarikkoon lähes miljoonan markan arvosta
- 1.6.1999 "Kaiken kaikkiaan Sannan teko on meille täysin käsittämätön"
- 3.6.1999 Sanna Sillanpään mielentila tutkitaan - Isä ja äiti yrittivät saada Sannan lääkäriin
- 27.9.1999 Sanna Sillanpään oikeudenkäynti jatkuu
- 28.9.1999 Mielentilatutkimus paljasti: Sanna Sillanpää potee paranoidista skitsofreniaa
- 12.10.1999 Kolmeen tappoon syylistynyt Sanna Sillanpää jätettiin sairauden vuoksi tuomiotta - Omaisten korvaukset jäivät kauas hiihtojohdon tasosta

Sanna Sillanpää HBL (5/23)

- 24.2.1999 Trippelmordet - I dag häktas kvinnan
- 1.6.1999 Kvinnan förnekar skjutbanemorden/ Trippelmörderskans syster: Hon våldtogs 1996
- 3.6.1999 Pappans rörande vittnesmål - Trippelmörderskan sinnesundersöks
- 28.9.1999 Kvinnan hålls kvar på sjukhus
- 28.9.1999 Kvinnan sinnessjuk - Ingen döms för skotten på Albertsgatan

Virpi Butt HS (0/11)**Virpi Butt HBL (0/8)****Katariina Pantila HS (1/21)**

- 13.8.2007 Murhista epäilty sairaanhoitaja vangittiin - Naista epäillään lisäksi murhan yrityksestä ja törkeästä pahoinpitelystä

Katariina Pantila HBL (6/26)

- 5.9.2007 Nya misstänkta offer för giftmörderskan
- 18.6.2008 Kvinna misstänks för insulinmord
- 19.9.2008 Svaga bevis mot sjuksköterskan - 27-åringen förnekar allt
- 22.11.2008 Sköterskan dömdes
- 19.1.2010 Nokiasköterskans livstidsdom prövas
- 4.3.2010 Insulinmörderskan fick livstid

Aino Nykopp-Koski HS (2/34)

- 6.6.2009 Potilasmurhista epäillyn hoitajattaren vangitsemista jatkettiin
 27.10.2009 Harvinainen oikeudenkäynti alkanee tammikuussa Helsingissä -
 Helsinkiläinen hoitaja saa syytteet useista murhista ja murhan
 yrityksestä - Asianajaja: Nainen kiistää jyrkästi myrkyttäneensä
 vanhuksia

Aino Nykopp-Koski HBL (8/30)

- 20.5.2009 Sköterska kan ha tjugo offer - En 58-årig kvinnlig hemvårdare
 kan visa sig vara Finlands värsta seriemördare
 21.5.2009 Sköterskan var omtyckt bland sina patienter - 58-åringen håller
 fast vid att hon bara har försökt hjälpa
 6.6.2009 Sköterskan omhäktades
 31.12.2009 Primärsköterskan kan klassas som seriemördare
 1.4.2010 "det var en slump att så många patienter dog" - Den misstänkta
 seriemörderskan tror på en friande dom. Åklagaren kräver
 livstid.
 1.4.2010 Misstänkt seriemörderska tror på en friande dom
 15.5.2010 Giftmörderskan skyldig - motivet oklart
 30.3.2012 Dödade med kall beräkning - svär att hon är oskyldig

En artikel berörde alla fallen:

- 25.9.2011 Naispaholainen?

BILAGA 2

Kodningens resultat i tidningsartiklars antal och procent

HS	Sanna Sillanpää		Virpi Butt		Katariina Pantila		Aino Nykopp-Koski	
Artiklar (st)	35		11		21		34	
MISSTÄNK	22	62,9 %	9	81,8 %	19	90,5 %	31	91,2 %
<i>Motiv</i>	8	22,9 %	5	45,5 %	3	14,3 %	7	20,6 %
<i>Utseende</i>	5	14,3 %					1	2,9 %
U-feminin	1	2,9 %					1	2,9 %
U-maskulin							1	2,9 %
U-androgyn	3	8,6 %					1	2,9 %
<i>Personlighet</i>	10	28,6 %	2	18,2 %	3	14,3 %	6	17,6 %
P-feminin	2	5,7 %			1	4,8 %	4	11,8 %
P-maskulin			2	18,2 %			3	8,8 %
P-androgyn	10	28,6 %			3	14,3 %	6	17,6 %
<i>Beteende</i>	17	48,6 %	6	54,5 %	10	47,6 %	19	55,9 %
B-feminin	3	8,6 %			2	9,5 %	2	5,9 %
B-maskulin	1	2,9 %	3	27,3 %	2	9,5 %	6	17,6 %
B-androgyn	17	48,6 %	5	45,5 %	9	42,9 %	17	50,0 %
<i>Bakgrund</i>	5	14,3 %	4	36,4 %	6	28,6 %	9	26,5 %
<i>Yrke</i>	8	22,9 %	2	18,2 %	18	85,7 %	31	91,2 %
<i>Diverse</i>	4	11,4 %	2	18,2 %	4	19,0 %	13	38,2 %
BROTT	11	31,4 %	7	63,6 %	13	61,9 %	23	67,6 %
POLISARBETE	12	34,3 %	4	36,4 %	10	47,6 %	13	38,2 %
RÄTTEGÅNG	18	51,4 %	9	81,8 %	12	57,1 %	27	79,4 %
ÖVRIGT	9	25,7 %			6	28,6 %	9	26,5 %

HBL	Sanna Sillanpää		Virpi Butt		Katariina Pantila		Aino Nykopp-Koski	
Artiklar (st)	23		8		26		30	
MISSTÄNK	20	87,0 %	5	62,5 %	25	96,2 %	30	100,0 %
<i>Motiv</i>	7	30,4 %	3	37,5 %	2	7,7 %	5	16,7 %
<i>Utseende</i>	3	13,0 %			1	3,8 %	4	13,3 %
U-feminin					1	3,8 %	3	10,0 %
U-maskulin								
U-androgyn	3	13,0 %					1	3,3 %
<i>Personlighet</i>	8	34,8 %	2	25,0 %	5	19,2 %	11	36,7 %
P-feminin	2	8,7 %					1	3,3 %
P-maskulin	2	8,7 %			4	15,4 %	5	16,7 %
P-androgyn	6	26,1 %	2	25,0 %	3	11,5 %	10	33,3 %
<i>Beteende</i>	18	78,3 %	3	37,5 %	11	42,3 %	16	53,3 %
B-feminin	8	34,8 %		0,0 %	1	3,8 %	6	20,0 %
B-maskulin	7	30,4 %	2	25,0 %	3	11,5 %	4	13,3 %
B-androgyn	9	39,1 %	2	25,0 %	9	34,6 %	12	40,0 %
<i>Bakgrund</i>	6	26,1 %			10	38,5 %	14	46,7 %
<i>Yrke</i>	2	8,7 %	2	25,0 %	23	88,5 %	30	100,0 %
<i>Diverse</i>	5	21,7 %			10	38,5 %	5	16,7 %
BROTT	8	34,8 %	6	75,0 %	17	65,4 %	28	93,3 %
POLISARBETE	10	43,5 %	3	37,5 %	10	38,5 %	7	23,3 %
RÄTTEGÅNG	14	60,9 %	7	87,5 %	16	61,5 %	25	83,3 %
ÖVRIGT			1	12,5 %	3	11,5 %	4	13,3 %

HS + HBL	Sanna Sillanpää		Virpi Butt		Katariina Pantila		Aino Nykopp-Koski		Grand Total	
Artiklar (st)	58		19		47		64		188	
MISSTÄNK	42	72,4 %	14	73,7 %	44	93,6 %	61	95,3 %	161	85,6 %
<i>Motiv</i>	15	25,9 %	8	42,1 %	5	10,6 %	12	18,8 %	40	21,3 %
<i>Utseende</i>	8	13,8 %			1	2,1 %	5	7,8 %	14	7,4 %
U-feminin	1	1,7 %			1	2,1 %	4	6,3 %	6	3,2 %
U-maskulin							1	1,6 %	1	0,5 %
U-androgyn	6	10,3 %					2	3,1 %	8	4,3 %
<i>Personlighet</i>	18	31,0 %	4	21,1 %	8	17,0 %	17	26,6 %	47	25,0 %
P-feminin	4	6,9 %			1	2,1 %	5	7,8 %	10	5,3 %
P-maskulin	2	3,4 %	2	10,5 %	4	8,5 %	8	12,5 %	16	8,5 %
P-androgyn	16	27,6 %	2	10,5 %	6	12,8 %	16	25,0 %	40	21,3 %
<i>Beteende</i>	35	60,3 %	9	47,4 %	21	44,7 %	35	54,7 %	100	53,2 %
B-feminin	11	19,0 %			3	6,4 %	8	12,5 %	22	11,7 %
B-maskulin	8	13,8 %	5	26,3 %	5	10,6 %	10	15,6 %	28	14,9 %
B-androgyn	26	44,8 %	7	36,8 %	18	38,3 %	29	45,3 %	80	42,6 %
<i>Bakgrund</i>	11	19,0 %	4	21,1 %	16	34,0 %	23	35,9 %	54	28,7 %
<i>Yrke</i>	10	17,2 %	4	21,1 %	41	87,2 %	61	95,3 %	116	61,7 %
<i>Diverse</i>	9	15,5 %	2	10,5 %	14	29,8 %	18	28,1 %	43	22,9 %
BROTT	19	32,8 %	13	68,4 %	30	63,8 %	51	79,7 %	113	60,1 %
POLISARBETE	22	37,9 %	7	36,8 %	20	42,6 %	20	31,3 %	69	36,7 %
RÄTTEGÅNG	32	55,2 %	16	84,2 %	28	59,6 %	52	81,3 %	128	68,1 %
ÖVRIGT	9	15,5 %	1	5,3 %	9	19,1 %	13	20,3 %	32	17,0 %